

МАРґАРЕТ МАДЗАНТІНІ

Одне життя — дві долі

Не йди

КЛУБ
СІНЕМАТОГРА
ДОЗВІЛЯ

Марґарет Мадзантіні
Не йди

© Margaret Mazzantini, 2001

© Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2016

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад та художнє оформлення, 2016

First Italian edition by Arnoldo Mondadori Editore S.p.A

Cover artwork from the motion picture Non ti muovere directed by Sergio Castellitto

Courtesy of Medusa Film S.p.A. and Cattleya S.p.A.

Ти не зупинилася перед знаком «Stop». Пролетіла у своїй куртці зі штучного хутра, у навушниках. Щойно скінчився дощ, і невдовзі піде знову. Понад горішніми гілками платанів та антенами юрбилися шпаки в попелястому повітрі, сповнюючи його пір'ям і цвіріньканням, їхні плями мигтіли, коли пташки збивалися в купу, не завдаючи шкоди одна одній, потім розпростували крила й розліталися, збираючись на новий виток. Унизу люди тримали над головою газети чи просто руки, затуляючись від граду з їхнього посліду, що сипався горохом з неба та скупчувався на асфальті разом з опалим мокрим листям; його солодкавий і гнітючий запах панував довкіл, і перехожі поспішали проминути цю місцину.

Ти виїхала з кінця вулички, летіла до перехрестя. Тобі це майже вдалося, і водій у тій машині майже ухилився від тебе. Але на асфальті була багнюка – масний слід від шпачиних зграй. Колеса ковзнули, ледь-ледь, проте цього вистачило, щоб зачепити твій моторолер. Ти підлетіла до пташок і впала просто в їхній слід, і разом з тобою впав твій рюкзак з наклейками. Два твої зошити опинилися на краю хідника, у калюжі з чорною водою. Шолом покотився по дорозі, неначе порожня голова, бо ти його не застєбнула. До тебе одразу ж хтось підбіг. Ти лежала з розплющеними очима, замащеним багнюкою ротом. Асфальт увійшов тобі в шкіру, наставивши цяточок на щоках, як у неголеного чоловіка. Музика увірвалася, навушники сповзли під волосся. Чоловік з автівки кинув дверцята навстіж і підійшов до тебе, подивився на твоє відкрите чоло й поліз у кишеню по мобільний телефон, та він випав у нього з рук. Якийсь хлопець підняв телефон, саме він і викликав «швидку». Тим часом рух транспорту зупинився. Ця машина стала поперек колії, і трамвай не міг проїхати. Водій вийшов, багато людей повиходило й пішло до тебе. Люди, яких ти ніколи не бачила, обмацували тебе поглядами. Слабкий стогін донісся з твоїх губ, на яких виступила рожева піна, а ти знепритомніла. Рух транспорту був напруженим, і через це «швидка»

спізнилася. Та ти вже не поспішала. Ти завмерла, як поранена пташка.

Потім «швидка» з увімкненими сиренами об'їжджала інші машини. Вони притискалися до хідникової огорожі, а «швидка» заїхала просто на набережну, тим часом флакон із фізіологічним розчином теліпався над твоєю головою, чиясь рука то стискала, то відпускала блакитний балон штучної вентиляції легенів, щоб закачати тобі повітря. У приймальному покої реаніматолог «швидкої» натиснула тобі пальцем між нижньою щелепою та під'язиковою кісткою, у больове місце. Твоє тіло відреагувало надто слабо. Вона взяла марлеві тампони й витерла кров, що збігала з чола. Подивилася на твої зіниці, нерухомі й асиметричні. Дихання було нерегулярним. Вони вставили тобі в рота орофарингеальний повітропровід, щоб дістати запалий язик. Звідти вибрали кров, гудрон, слиз і один зуб. На пальці тобі причепили кліпсою пульсоксиметр, щоб заміряти рівень насиченості крові киснем; твій оксигемоглобін був дуже низьким: тільки вісімдесят п'ять відсотків. Тоді тобі зробили інтубацію^[1]. Ларингоскоп ковзнув тобі в рот своїм льодяним світлом. Увійшов санітар, штовхаючи перед собою пристрій для кардіомоніторингу, вставив штепсель, та апарат не увімкнувся. Він штурхнув його, легенько штурхнув, і монітор запрацював. Тобі задержали майку й до грудей притиснули присоски з електродами. Тобі довелося трішки зачекати, оскільки зал комп'ютерної томографії не був вільним, потім тебе доправили в камеру опромінювання. Травма була у скроневій ділянці. З-за скляної перегородки реаніматолог попросила радіолога зробити ще знімки, більш наближені. Вони побачили глибину та поширення гематоми поза церебральною паренхімою. Гематома від зворотного удару, якщо вона була, залишилася поза полем зору. Але тобі не впорснули у вену контрастну рідину, побоюлися ниркових ускладнень. Негайно зателефонували на четвертий поверх, щоб там підготували операційну.

Реаніматолог запитала:

– Хто сьогодні чергує в нейрохірургії?

Тебе почали готувати. Санітарка повільно роздягала тебе, розрізаючи одяг ножицями. Вони не знали, як сповістити твоїх близьких. Сподівалися знайти у твоїх речах якийсь документ, та в тебе його не було. Був твій рюкзак, там знайшли твій щоденник. Реаніматолог прочитала ім'я, а потім прізвище. Вона зупинилася на прізвищі й лише трохи згодом повернулася до імені. Її кинуло в жар, їй забракло повітря і стало важко дихати, неначе клубок у горлі застряг. Тоді вона навіть забула про свою криваву роль, подивилася на твоє обличчя, як звичайна жінка. Вдивлялася у твої опухлі контури з надією прогнати цю жахливу думку. Але ти дуже схожа на мене, і Ада, лікарка-реаніматолог, не могла цього не помітити. Санітарка повільно голила тобі голову, твоє волосся падало на підлогу. Ада простягнула руку по чергове каштанове пасмо.

– Обережно, обережно, – прошепотіла вона. Вона пішла до реанімації, до чергового нейрохірурга: – Там дівчинка, яку щойно привезли...

– Та ти ж без маски. Ходімо звідси.

Вони покинули цей асептичний блок, куди не допускали родичів, де хворі лежать голі поряд з апаратами штучного дихання, і разом повернулися туди, де тебе готувала санітарка. Нейрохірург подивився на електрокардіограму в моніторі та на кров'яний тиск.

– У неї низький тиск, – сказав він. – Ви виключили пошкодження огруддя чи очеревини?

Потім він подивився на тебе, побіжно. Швидким рухом пальців він підняв тобі повіки.

– То що? – запитала Ада.

– В операційній готові? – звернувся він до санітарки.

– Готуються.

Ада повторила знову:

– Тобі не здається, що вона схожа на нього?

Нейрохірург повернувся й підніс томографічний знімок до світла, що падало з вікна:

– Гематома розповзлася між мозком і твердою мозковою оболонкою...

Ада стиснула руки й запитала ще голосніше:

– Вона схожа на нього, правда ж?

– Можливо, навіть міжоболонкова...

На вулиці дощило. Ада пройшла коридором, що з'єднує приймальний pokій з відділенням загальної терапії, притиснувши схрещені руки, у сорочці з половинним рукавом, тихо ступаючи в зелених гумових сабо. Вона не поїхала до хірургії ліфтом, піднялася пішки. Їй потрібно було рухатися, щось робити. Я знаю її вже двадцять п'ять років. Перш ніж одружитися, я навіть недовго залицявся до неї десь на межі між грою та щирими почуттями. Вона відчинила двері. В ординаторській був санітар, що виносив чашки після кави. Вона взяла шапочку й маску, квапливо наділа їх та увійшла в операційну.

Напевно, я побачив її дещо пізніше, коли поглянув на медсестру, щоб передати затискачі. Дивно, що я її тут бачу, подумав я, вона працює в реанімації, і ми зустрічаємося рідко, переважно в барі, у підвалі. Та я не звернув на неї особливої уваги, навіть не кивнув їй на знак привітання, відчепив ще один затискач і віддав їй. Ада дочекалася, доки мої руки звільняться від операції.

– Професоре, можна вас? – прошепотіла вона.

Тим часом медсестра видобувала голку, схожу на спис, зі стерильного пакета, я почув шарудіння розірваного плівчастого паперу, повернувся й зустрівся поглядом з Адою. Вона стояла поряд зі мною, а я цього не помітив. То була пара жіночих очей, без макіяжу, що тремтіли на світлі. До того як піти працювати в реанімацію, вона була одним із найкращих анестезіологів у лікарні, робила анестезію багатьом моїм пацієнтам. Я бачив, як вона не піддавалась емоціям і в складніших випадках, і завжди її за це поважав, тому що знав, як важко їй було стримувати себе під цією зеленою сорочкою.

– Опісля, – буркнув я.

– Ні, це терміново, професоре, прошу вас.

Тон її голосу змінився, у ньому була якась дивна владність. Медсестра простягнула мені голкотримач. Я ніколи не переривав операції до повного її завершення. Я стиснув руку й помітив, що зробив це з запізненням. Я збирався зашивати м'язову фасцію на очеревині. Відступив, щоб віддалитися від пацієнта, та наштовхнувся на когось, хто був у мене за спиною.

– Закінчуй ти, – сказав я своєму асистентові.

Медсестра передала голкотримач йому. Я почув, як ця залізна штука лягнула йому по долоні в гумовій рукавичці, глухий звук, що раптом відлунув у моїх вухах. Усі присутні подивилися на Аду.

Двері операційної беззвучно зачинилися за нами. Ми стояли непорушно одне перед одним у залі попередньої анестезії:

– Ну, що там?

Груди Ади здіймалися під сорочкою, на відкритих руках від холоду повиступали сироти.

– Професоре, там у нас дівчина з черепною травмою...

Не звертаючи на це уваги, я машинально стягнув з себе рукавички:

– Та кажіть уже.

– Я знайшла щоденник... у ньому було її прізвище, професоре.

Я підніс руку й зірвав їй маску з обличчя. У її голосі більше не було збудження, сміливість скінчилася. Це було прохання по допомогу, спокійне та майже нечутне:

– Як звати вашу дочку?

Здається, я нахилився до неї, щоб краще її побачити, щоб знайти в глибині її очей ім'я, чиє завгодно, та тільки не твоє.

– Анджела, – прошепотів я в ті очі й побачив, як вони вибалушуються.

Я побіг сходами вниз, біг під дощем між будинками, біг, коли «швидка» різко загальмувала за два метри від моїх ніг, пробіг крізь скляні двері приймального покою, пробіг через сестринську, забіг у палату, де репетував хтось із переламаною кінцівкою, потім у

порожню сусідню палату. Я зупинився. На підлозі лежало твоє волосся. Твоє каштанове хвилясте волосся, зібране в купку разом із закривавленими марлевими тампонами.

В одну мить я став живим мерцем. Я поплентався в реанімаційну залу по коридору до самої скляної стіни. Ти тут, поголена, інтубована, зі світлим пластиром навкруги твого опухлого, почорнілого обличчя. Це ти. Виходжу з-за скла і стаю поряд з тобою. Що ж я за батько, нещасний батько, зламаний горем, з пересохлим ротом, холодний піт стікає в мене з волосся. Я так і не можу усвідомити, що сталося, стою собі в ступорі, а голова немов у тумані. Я наче робот, у мене емболія від болю. Та я заплющую очі й жену цей біль. Це не ти, бо ти ж у школі. От я зараз розплющу очі й не знайду тебе, а знайду якусь іншу дівчинку, неважливо яку, якусь випадкову дівчинку. Тільки не тебе, Анджело. Широко розплющую очі, але це саме ти, випадково це саме ти.

На підлозі стоїть коробка з написом «Небезпечні відходи», я беру цю людину та кидаю її туди. Я мушу зробити це, то – мій обов'язок, єдине, що мені залишається. Я мушу дивитися на тебе так, наче ти не маєш до мене жодного стосунку. Один з електродів незручно проходить по твоєму соску, я знімаю його та ставлю на інше місце. Дивлюся в монітор: п'ятдесят чотири удари, потім менше: п'ятдесят два. Піднімаю тобі повіки, зіниці нерівні, права повністю розширилася, внутрішньочерепна травма саме в цій півкулі. Потрібно негайно тебе оперувати, щоб мозок міг дихати, звільнити від тієї маси, що посунулася від гематоми і тепер тисне на черепну коробку, – твердої, нееластичної, від якої задихаються мозкові центри та іннервують усе тіло, позбавляючи щомиті якоїсь частинки тебе самої.

Повертаюся до Ади:

- Їй уже зробили укол кортизону?
- Так, професоре, і гастропротектор теж.
- Є інші травми?
- Не виключаємо розрив селезінки.

- А який гемоглобін?
- Дванадцять.
- А хто в нейрохірургії?
- Я, у нейрохірургії я. Привіт, Тімотео.

Альфредо поклав руку мені на плече, на ньому розстебнутий халат, його волосся й обличчя мокрі.

- Мені подзвонила Ада, я щойно від'їжджав.

Альфредо найкращий у своєму відділенні, а проте він не користується великою повагою ні в кого, він невпевнений у собі, часто замкнений, з непривабливою зовнішністю, оперує в тіні свого завідувача, одразу знічується, як той лише на нього подивиться. Я давав йому поради кілька років тому, та він не став мене слухатися, його характер не дорівнює його таланту. Знаю, що він розлучився з дружиною, що в нього є син-підліток, більш-менш твого віку, Анджело. Це вже було не його чергування, він би вже міг бути вдома, жодному хірургові не подобається оперувати родичів свого колеги. Та він спіймав таксі, а коли опинився в заторі, вистрибнув з автомобіля, щоб прибути раніше, побіг під дощем. Не знаю, чи зробив би я те саме.

- Усе готово? – запитав Альфредо.
- Так, – відповіла медсестра.
- Тоді мерщій нагору!

Ада підходить до тебе, відключає апарат штучного дихання та підключає тебе до кисневої подушки на час транспортування. Потім тебе везуть. Бачу, як твоя рука спадає з нош, поки тебе везуть у ліфті, Ада нахилиється та кладе її на місце.

Я залишаюся з Альфредо, ми сидимо з ним у кімнаті, сусідній з реанімаційною. Альфредо вмикає світло діафаноскопа, підносить до нього твій томографічний знімок і дивиться на нього впритул. На певному місці він зупиняється, наморщує чоло між бровами, вдивляється пильніше. Я знаю, що означає шукати слід, який би міг тобі допомогти, на розмитому томографічному знімку.

– Бачиш, – каже він, – ось головна гематома, одразу ж над твердою мозковою оболонкою, сюди я доберуся легко... Треба подивитися, наскільки пошкоджено мозок, цього не можна знати наперед. Потім ще отут далі, не знаю, можливо, це крововилив від зворотного удару...

Ми дивимося один на одного в неясковому світлі, яке проектує на наші плечі твій мозок. Знаємо, що не можемо брехати один одному.

– Може статися, що в неї вже почалися ішемічні ускладнення, – шепочу я.

– Мені треба туди зазирнути, тоді знатимемо.

– Їй п'ятнадцять років.

– Тим краще, серце сильне.

– Вона не сильна... ще маленька.

Я стаю навколішки й уже плачу, не стримуючись, притискаючи долоні до мокрого обличчя.

– Вона помре, правда ж? Ми обидва це знаємо, у неї в голові повно крові.

– Аніхріна, Тімотео, ми не знаємо.

Він стає на коліно біля мене, бере мене під руки й сильно струшує та при цьому струшується сам.

– Зараз почнемо оперувати й побачимо. Я витягну гематому, дам мозку продих і побачимо, що буде. – Він піднімається. – Ти будеш разом зі мною, так?

Витираю собі носа й очі передпліччям, перш ніж піднятися. На щетині в мене залишається блискуча смужка слизу.

– Ні, я вже нічого не пам'ятаю в мозку, я тобі не помічник...

Альфредо пильно дивиться на мене своїм спокійним поглядом, він знає, що я брешу.

У ліфті ми більше не розмовляємо, дивимося вгору на номери поверхів, що підсвічуються по черзі. Розходимося без слів, навіть не доторкнувшись один до одного. Ще кілька кроків, і я вже сідаю в

ординаторській. Альфредо готується. Подумки стежу за його рухами, за цим ритуалом, який я так добре знаю. Його руки поринають по самі лікті у великий умивальник з нержавійки, пальцями він дістає з паперової обгортки продезінфіковану губку, відчувається запах амонію. Одна медсестра подає йому рушник, а друга зав'язує халат. Незвичайне мовчання панує навкруги, мовчання людей, які щойно оніміли. Перед відчиненими дверима проходить санітар, якого я добре знаю, я перехоплюю його погляд, та він квапливо опускає очі на підлогу. Потім у дверях з'являється Ада. Вона так і не вийшла заміж, живе в одноповерховому будиночку з садом.

– Ми починаємо, ви впевнені, що не хочете бути присутнім?

– Так.

– Вам щось треба?

– Ні.

Вона киває, намагається всміхнутися.

– Зачекайте, Адо, – зупиняю я її.

Вона повертається:

– Слухаю вас, професоре.

– Якщо це станеться, нехай усі повиходять, та перш ніж іти по мене, видаліть їй з рота респіратор, познімайте крапельниці, заберіть усе, прикрийте частину... Поверніть її мені в пристойному вигляді.

Альфредо вже пройшов фільтраційну зону й увійшов в операційну з піднятими руками, до нього наблизився асистент, щоб надіти йому рукавички. Ти зараз уже під безтіньовою лампою. На мені лежить найжахливіший обов'язок: повідомити твоїй матері. Цього ранку вона відбула до Лондона, ти це знаєш, вона має взяти в когось інтерв'ю, здається, якогось міністра, тому перебувала в дуже збудженому стані. Її таксі рушило від під'їзду трохи раніше, ніж поїхала ти. Я чув, як ви про щось сперечалися у ванній кімнаті. У суботу ти повернулася надто пізно, десь о чверть на першу. Оці п'ятнадцять хвилин запізнення після узгодженого часу дуже її

розізлили, вона не пробачає певних речей, зокрема коли не виконуються домовленості, це здається їй замахом на власний спокій. Вона любляча мати, проте ці суворі риси характеру захищають її, та, повір, і пригнічують також. Я знаю, що ти не робиш нічого недозволеного, ви зустрічаєтеся з друзями перед замкненою школою. Залишаєтеся там, щоб побалакати в темряві, на холоді, ховаючи пальці під стягнутими рукавам светрів, під великими графіті. Я завжди дозволяв тобі це робити, я тобі довіряю, довіряю й твоїм помилкам. Я знаю тебе такою, якою ти є вдома, у ті нечасті моменти, коли ми разом, проте я не знаю, яка ти з іншими. Я знаю, що в тебе добре серце й ти без залишку віддаєш його своїм друзям. І добре робиш, заради цього й варто жити. Але твоя мати так не думає, вона вважає, що ти мало вчишся, що ти марнуєш свою енергію і потім не надолужиш згаяне в навчанні.

Іноді ти зі своїми друзями, знаходившись по нашому кварталі, пірнаєш у паб на розі, у цю славнозвісну підвальну «кишку». Якось я зазирнув туди зверху, крізь одне з тих низеньких вікон, що виходять на хідник, і побачив, як ви смієтесь, обіймаєтесь, розчавлюєте недокурки в попільничці. Я був елегантним паном п'ятдесяти п'яти років, що прогулювався наодинці тієї ночі, а ви були там унизу, за цими маленькими віконцями з ґратками, де зупиняються собаки, щоб увібрати пахощі, ви були такі молоді й дружні. Ви чудові, Анджело, я хотів тобі це сказати. Чудові. Я підглядав за вами, майже стидаючись цього, з такою ж цікавістю, з якою старий дивився б на дитину, що розпаковує подарунок. Так, я бачив, як ви розпаковували життя там, унизу, у цьому задимленому барі.

Я вже поговорив зі своєю секретаркою. Їй вдалося зв'язатися з лєтовим Гітроу. Ельзу там зустрінуть одразу в рукаві та відведуть до окремого приміщення, щоб розповісти їй про те, що сталося. Жахливо дізнаватися про таке в літаку з купою газет на колінах, ані про що не знаючи. Вона гадає, що з нами тут, унизу, усе гаразд, донечко, і я б хотів, щоб її політ ніколи не закінчувався, щоб він

тривав безкінечно крізь усе небо світу. Можливо, вона дивиться на хмарку, одну з тих хмарок, що ледве прикривають сонце, іскристий промінь, який заглядає в невеличке віконце, щоб освітити її обличчя. Вона, напевно, читає статтю якогось колеги й коментує її, безшумно рухаючи губами. Я так добре знаю її мимовільну міміку, неначе кожна емоція на обличчі має свій мікроскопічний знак. Вона стільки разів була разом зі мною в літаку. Я вивчив зморшки в неї на шиї, маленьку складочку шкіри на підборідді, коли вона нахиляє голову при читанні; втомленість її очей, коли вона знімає окуляри й заплющує очі, поклавши голову на спинку крісла. Зараз стюардеса подає їй тацю зі сніданком, своєю досконалою англійською вона відмовиться від нього й попросить: «Just a black coffee»^[2] та дочекається, доки запах фасованої їжі віддалиться від неї. Твоя мама завжди залишається на землі, навіть коли вона в небі. Зараз її обличчя повернуто до ілюмінатора, вона, можливо, опустила завісу: це – її півгодини відпочинку. Вона, певно, думає про всі ті подорожі, які має здійснити, без жодного сумніву, захоче ще сьогодні заїхати в центр щось купити. Останнього разу вона привезла тобі це чудове пончо, пам'ятаєш? Та, ні, вона, мабуть, ще дуже сердиться на тебе... Що вона подумає, коли працівниця летовища її зустрічатиме? Як у неї підкосяться ноги? З яким виразом обличчя вона дивитиметься на пасажирів різноманітних міжнародних рейсів, що проходять повз неї? З яким жахом? Знаєш, Анджело, вона постарішає, стане дуже старою. Вона тебе так любить. Вона сучасна, розвинута жінка, їй так подобається спілкування, вона стільки знає, та не знає болю, гадає, що знає його, та не знає. Вона там нагорі, у небі, і ще не знає, що тут, унизу. Страждання оселилося в грудях, там де й грудей уже немає. Є діра, яка затягує в себе все з шаленою швидкістю, немов вир, затягує коробки, сукні, світлини, прокладки, фломастери, компакт-диски, запахи, дні народження, тіток, нарукавники для плавання, пелюшки. Геть усе. На цьому летовищі їй доведеться все це з себе вишкребти. Вона залишиться на безлюдній площі свого життя, з порожньою торбою через плече. Можливо, вона побіжить до

скляної стіни, звідки можна побачити, як вирушають літаки, почне битися об цю стіну, яка закриває небо, немов тварина, яку збила з ніг злива.

Моя секретарка поговорила з керівником летовища, її запевнили, що будуть вкрай обережними, робитимуть усе, щоб вона не надто стривожилася. Усе організовано, першим же рейсом вона полетить назад, є літак «Бритіш Ейрвейз», що відбуває одразу ж після її прильоту. Усе організовано, її відведуть у затишний куточок, принесуть чай, дадуть зателефонувати. У мене в кишені є увімкнений телефон, я це перевірів, зв'язок добрий – чотири риси, це дуже важливо. Я збрешу, спробую не сказати, що ти в украй важкому стані, звісно, вона мені не повірить. Подумає, що ти вже мертва. Та я зроблю все, щоб мої слова лунали переконливо. У тебе каблучка на великому пальці, я цього раніше не помічав. Ада потурбувалася зняти її, тепер вона в мене в кишені, намагаюся натягнути її на свій великий палець, ні, не зможу, тепер спробую на середній, на цей, мабуть, налізе. Та ти не вмирай, Анджело, не вмирай, перш ніж приземлиться літак із твоєю мамою. Нехай твоя душа не перетинає небо, яке для неї ще ясне. Не переріжай курс її літака, залишися, доню, не йди.

Мені холодно, я ще у своєму робочому одязі, мабуть, мені треба перевдягнутися, речі в металевій шафі з моїм іменем на дверцятах. Я обережно повісив піджак поверх сорочки, гаманець і ключі від машини я поклав на верхню полицю та замкнув навісний замок. Коли це сталося? Три години тому, можливо, навіть менше. Три години тому я був такою ж людиною, як інші. Яким же підступним є біль, яким нестримним. Неначе кислота, що розлилася й робить свою справу, роз'їдаючи все глибше й глибше. Руки лежать у мене на колінах. За завісою зі стрічок я бачу частину корпусу онкологічного відділення. Я ще ніколи не зупинявся в цій кімнаті, лише проходив крізь неї. Сиджу на дивані зі штучної шкіри, переді мною низький стіл і два вільні стільці. Підлога зелена, та на ній є темні цяточки, які

шалено мигтять у моїх очах, немов віруси під мікроскопом. Тепер мені здається, що я очікував цю трагедію.

Нас із тобою розділяють коридор, двоє дверей і кома. Я себе запитую, чи можна переступити межі в'язниці цієї відстані, спробувати уявити собі, що це сповідальня, і на танцюючих цяточках цієї підлоги попросити тебе, донечко, про аудієнцію.

Я – хірург, людина, що навчилася відокремлювати здорову частину організму від хворої, я врятував багато життів, та, Анджело, не своє.

Уже п'ятнадцять років ми живемо в одному й тому ж будинку. Ти знаєш мій запах, мою ходу, як я торкаюся речей, мій завжди врівноважений голос, ти знаєш як м'які, так і жорсткі риси мого характеру, настільки дратівливі, що не мають жодного виправдання. Я не знаю, що ти про мене думаєш, можу це собі тільки уявити. Ти вважаєш мене відповідальним татом, не позбавленим певного сардонічного почуття гумору, але дуже віддаленим. Ти маєш дуже міцний зв'язок зі своєю мамою, він живий, хоч іноді ви сперечаєтесь. Я був чоловічим костюмом, що висить осторонь від ваших взаємин. Про мене розповідає більше не моя присутність, а моя відсутність, мої книги, мій плащ на вішакові при вході. Це – оповідання, якого я не знаю, написане вами за прикметами, які я вам залишив. Як і твоя мама, ти також воліла моєї відсутності, тому що моя присутність викликала в тебе втому. Стільки разів, виходячи вранці з дому, у мене було відчуття, що ви вдвох, ваша енергія підштовхували мене до дверей, щоб звільнити вас від моєї надокучливості. Мені подобається природність вашої злагожденості, я дивлюся на неї з усмішкою, ви певним чином захистили мене від мене ж самого. Я ніколи не відчував себе «природнім», я намагався ним бути, відчайдушне намагання, тому що будь-яка спроба бути природнім – це вже поразка. Нарешті я прийняв ту модель, яку ви мені підготували на веленовому папері ваших потреб. Я назавжди залишився гостем у своєму домі. Я навіть не обурився, коли в мою відсутність упродовж дощових днів покоївка переставила сушарку з

вашими мокрими речами до калорифера в мій кабінет. Я без протестів звик до цих «мокрих» утрочань. Тепер, сидячи в кріслі, я не міг повністю витягнути ноги, поклавши книгу на коліна, продовжував дивитися на вашу білизну. У цих мокрих речах я знайшов собі компанію ще кращу за вашу, бо в цій тоненькій і простій тканині був приємний ностальгічний запах, звичайно ж, від вас, але й передусім від мене самого, від моєї самотності. Я знаю, Анджело, що за всі ці роки мої поцілунки, мої обійми стали незграбними, слабкими. Щоразу, коли я тебе притуляв до себе, я відчував, як твоє тіло тряслося від нетерпеливості, а то й навіть від незручності. Тобі було некомфортно зі мною, от і все. Тобі було достатньо знати, що я є, дивитися на мене здалеку, неначе пасажир, що притулився до віконця іншого потяга, ховаючись за склом. Ти – чутлива й сонячна дівчина, але твій настрій може раптово змінюватися, ти стаєш розлюченою, сліпою. У мене завжди була підозра, що ці напади таємничого гніву, після яких ти стаєш засмученою, з'являються в тебе через мене.

Анджело, за твоєю безвинною спиною є вільний стілець. У мені самому є вільний стілець. Я дивлюся на нього, дивлюся на спинку, на ніжки та чекаю, і мені здається, що я щось чую. Це – шум надії, я його знаю, я чув, як він задихається в глибині тіл і з'являється в очах міріад пацієнтів, які були переді мною, я чув, як він зупиняється в кріслі, між стінами операційної зали, щоразу, як я підношу свої руки, щоб вирішити долю чийогось життя. Я достеменно знаю, що мені мариться. У цяточках цієї підлоги, що зараз повільно рухаються, мов мурашки, немов мерехтливі тіні, мені мариться, що цей вільний стілець заповниться хоча б на одну лише мить жінкою, не її тілом, а її милосердям. Бачу пару бордових туфель із глибоким вирізом, дві ноги без колготок, надто високе чоло. І ось вона вже переді мною, щоб нагадати мені, що я – унтор^[3], людина, що осіняє без розбору чоло тих, кого кохає. Ти її не знаєш, вона пройшла крізь моє життя, коли тебе ще не було, пройшла й залишила пам'ять назавжди. Я хочу бути з тобою, Анджело, у тому сплетінні трубок, у яке тебе поклали,

де краніотомом розітнуть тобі голову, щоб розповісти тобі про цю жінку.

Я зустрів її в барі. В одному з тих барів на периферії, де подавали погану каву, таку ж погану, як і запах, що линув із-за напівпрочинених дверей туалету, перед якими стояв старий стіл з іграшковим футбольним полем. Відвідувачі, увійшовши в запал, повідривали футболістам голови. Від спеки можна було задихнутися. Щоп'ятниці я приїздив до твоєї мами в будинок, який ми винаймали на морському узбережжі, на південь від міста. Моя машина несподівано заглухла на автостраді, обабіч якої були висохлі брудні луки та декілька промислових споруд. Довелося йти пішки під палючим сонцем, щоб дістатися цих будинків, вони єдині виднілися вдалині на самому краю міста. Це були перші дні липня шістнадцять років тому.

Я увійшов у той бар спітнілим і в найгіршому настрої. Замовив собі каву та склянку води й запитав, де знайти механіка. Вона, зігнувшись, щось шукала рукою в холодильнику.

– А незбираного молока немає? – це були перші слова, які я від неї почув, вона зверталася до хлопця з рябим обличчям, що стояв за барною стійкою, на талії в нього був зав'язаний сіруватий фартушок.

– Звідки?! – відповів він, наливаючи мені воду й підставляючи під склянку мокре металеве блюдечко.

– Нічого страшного, – сказала вона й поставила на лавку за кілька міліметрів від мене упаковку знежиреного молока. Її пальці полізли в маленький квітчастий пластиковий гаманець із застібкою, вона витягнула звідти гроші й поклала їх поряд із молоком.

– Механік є, – прошепотіла вона до мене, забираючи решту. – Та невідомо, чи працює майстерня.

Я обернувся на звук цього голосу, що прозвучав неначе котяче нявкання. Тоді наші погляди зустрілися вперше. Вона не була вродливою, і навіть не надто молодою. Неякісно знебарвлене волосся обрамляло вилицювате худе обличчя, на якому блищали очі, що здавалися такими сумними від надмірної кількості макіяжу. Залишивши молоко на стійці, вона попрямувала до музичного апарата. Хоч на вулиці й сяяло сонце, у цьому барі було досить

темно, він був заповнений різким смородом від забитої каналізації та настирливою музикою якогось англійського гурту, що був тоді в моді. Вона стояла майже приліпившись до того апарата, заплющила очі й почала повільно хитати головою. Так цей хитливий обрис і залишався в темному закутку бару. Бармен вийшов з-за стійки бару до самих дверей, щоб показати мені дорогу. Я провештався по всьому кварталу, так і не знайшовши майстерні. На дорозі не було нікого. Якийсь старий на балконі витрушував скатертину. Я повернувся в бар ще більш спітнівши.

– Я нічого не знайшов.

Узявши з коробки декілька паперових серветок, утер собі чоло.

Музичний автомат уже мовчав, та вона ще була там. Не рухаючись, сиділа на стільці, дивилася поперед себе, жуючи американську жуйку. Підвелася, забрала свою упаковку молока зі стійки й попрощалася з хлопцем. На порозі вона зупинилася:

– Я йтиму в той бік, якщо ви хочете...

Я поплентався за нею під палючим сонцем. На ній була бузкова майка й коротка яскраво-зелена спідниця, на ногах босоніжки з різнокольорових шматочків шкіри на високих підборах, на яких незграбно рухалися її худі литки. Молоко поклала в сумку, пошиту з клаптиків і з таким довжелезним ременем, що вона сягала майже колін. Жінка не звертала на мене уваги, ішла швидко, не обертаючись, човгаючи ногами по репаному асфальту, так близько до стін, що майже їх торкалася.

Вона зупинилася перед металевими жалюзі. Майстерня була зачинена, на приліпленому скотчем пожовклому аркушику було написано, що відчинять знову за пару годин. Я подумав про твою маму, треба було попередити її про мою затримку. Піт стікав у мене зі скронь поза вухами по шиї. Ми зупинилися посеред дороги. Вона повернула до мене голову, дивлячись напівзаплющеними від спеки та яскравого сонця очима.

– У вас на чолі папірець.

Я став шукати цей промоклий від поту клаптик серветки з бару.

– Тут десь є телефон?

– Вам треба повернутися назад, та я не знаю, чи він працює; тут усе ламають.

У неї в роті ще й досі була американська жуйка, і її щелепи жваво рухалися. Рукою вона затулила собі обличчя від сонця. Її очі, які виявилися сірими, блискавично пробігли по мені. Обручка на моєму пальці й краватка на шиї, можливо, заспокоїли її, хоч вона не була схожа на жінку, що боїться незнайомих чоловіків.

– Ви можете зателефонувати від мене, я живу тут, поруч, – і кивнула кудись на протилежний бік вулиці.

Вона перетнула її, не дивлячись на мене. Я йшов за нею ґрунтовим схилом, крізь якийсь лабіринт будівель, схожих на примари; до якогось будинку, де роботи ще не закінчилися, та його вже було заселено. Голі металеві балки, на яких ще мали встановити балкони; прорізи, перекриті перевернутими ліжковими сітками, що дивилися в порожнечу.

– Ми йдемо найкоротшим шляхом, – сказала вона.

Ми продиралися між цементними стовпами якоїсь споруди, що нагадувала величезний покинутий гараж, і нарешті сонце дало нам спокій. Потім ми увійшли в якийсь темний під'їзд із чорними від написів стінами, де смерділо немов від публічного туалету, до чого невідомо звідки додавався запах смаженого м'яса. Двері ліфта були відчинені, на місці кнопок повивалювався дріт.

– Ходімо пішки.

Я став підніматися за нею сходами, куди долітали раптові викрики, спалахи пекельного життя й вигуки з телевізорів. На забруднених сходинках валялися використані шприци, через які вона переступала голими ногами в босоніжках без шкарпеток, не звертаючи на це уваги. Я хотів повернутися назад, Анджело, я шарпався від кожного шуму, боячись, що хтось вистрибне, аби пограбувати мене чи навіть убити, якийсь спільник цієї вульгарної жінки, яка й далі йшла переді мною. Часом до мене разом із ляпанням її сумки об сходинки, що

здіймало порох, долинав і її запах, то була гаряча суміш поту й косметики, що потекла від спеки. Я почув шамотіння її голосу:

– Гидко, але так ми дійдемо швидше. – Немовби здогадалася про мої жахи. У її голосі відчувалися інтонації, притаманні людям з півдня, з натиском на певні склади та пропуском інших, які неначе залишалися в горлі.

Жінка зупинилася на верхньому поверсі, підійшовши до металевих дверей. Всунула пальці в дірку, де мав бути замок, і потягнула на себе важку стулку. Несподівано мені вдарило у вічі таке яскраве світло, що довелося затулитися рукою: здавалося, що сонце було поряд зі мною.

– Проходьте, – запросила вона, і я побачив, як її тіло зникло в прірві. *Вона божевільна, я йду за хворою на голову жінкою, вона підчепила мене в тому барі лише задля того, щоб я був присутнім при її самогубстві.*

Переді мною були круті металеві евакуаційні сходи, що зиг'загом тулилися до зовнішньої стіни будинку. Вона сходила без страху, згори я бачив чорне коріння її знебарвленого волосся. Вона мені здавалася надзвичайно спритною на своїх підборах, немов дівчинка чи кішка. Я зважився піти цими хиткими сходами, міцно тримаючись за іржаві поручні. Мій піджак зачепився за щось, я потягнув його й відчув, що він порвався. Раптом коло мене щось загуркотіло. Зовсім близько від мене проходив величезний шляхопровід. За його огорожею стрілами пролітали машини. Я більше не розумів, де ми були, лише оглядався навкруги. Жінка якось опинилася в мене за спиною, на досить великій відстані, вона зупинилася на якомусь ґрунтовому майданчику. Жовте волосся, обличчя з розмазаним макіяжем, сумка з різнокольорових клаптиків: вона нагадувала клоуна, що відстав від цирку.

– Ми вже прийшли, – гукнула вона.

І справді за нею була якась споруда, стара рожева стіна, важко було уявити собі, що це частина якоїсь будівлі, де живуть люди. Вона повернулася до цієї стіни. Це було окреме житло, схоже на маленьку

напіврозвалену віллу, просто під опорами шляхопроводу. Ми зійшли крізь запошений чагарник, потім знову піднялися на дві сходинки до дверей, оббитих лиштвами, таких же зелених, як і її спідниця.

Жінка помацала рукою цеглу над дверима й відірвала звідти ключ, приліплений шматочком гумки. Відчинила двері, потім витягнула з рота гумку, яку щойно жувала, і знов приліпила нею ключ до того ж самого місця, притиснувши його пальцями. Коли вона тягнулася вгору за ключем, я подивився на її відкриті пахви, вони не були поголеними, хоча й не дуже зарослими. Лише жмутик тонких і довгих волосинок, які позлипалися від поту.

Житло перетинала смуга сонячного світла, яка неначе розрізала повітря. Це було перше, на що я звернув увагу, разом із запахом сажі сільського будиночка, та його перебивав запах білила й отрути, яку використовують для щурів. Кімната була квадратною, підлога викладена коричневими кахлями, у дальній стіні сумно роззявив чорного рота камін. Усередині все було пристойно, прибрано, тільки от трохи темнувало, бо світло продиралося лише крізь одне-єдине віконце. За напівпричиненими віконницями виднілися опори шляхопроводу. Три так звані шведські стільці були підсунуті під стіл, прикритий цератою. Поряд за відчиненими дверима висіла кухонна шафка, облицьована пластиком під корок. Вона пішла туди.

– Я поставлю молоко в холодильник.

Вона казала, що в неї є телефон. Я шукав його на низенькому столику з попільничкою-мушлею, на покритій лаком підставці для дисків, завішеній брязкальцями, на старому дивані, перетягнутому квітчастою тканиною, та марно. На стіні я побачив постер з мавпою в чепчику для немовлят, що тримала в лапах дитячу пляшечку з соскою, увічненою неприродним світлом фотоспалахів за екранами в якійсь фотостудії.

Вона швидко повернулася.

– Телефон там, у кімнаті, – кивнула вона в бік завіски з пластикових стрічок, що висіла прямо в мене за спиною.

– Дякую, – прошепотів я в бік тієї ж завіски, що більше любила для бару, аніж житла. У мене знову з'явилася підозра, що тут може бути засідка. Вона всміхнулася, показавши свої далекі від досконалості маленькі зубки.

За завіскою ховалася вузька кімната, цілком зайнята двоспальним ліжком без спинки, укритим попелястою синельною тканиною. На шпалерах трохи кривувато висіло розп'яття. Телефон стояв на підлозі біля розетки. Я підняв слухавку, сів на ліжко та набрав номер Ельзи. Я вслуховувався в телефонні гудки, що виходили зі слухавки. Вони летіли над килимом із ворсом кокосового кольору в нашій вітальні, піднімалилися світлими сходами в горішні кімнати, у велику ванну з дзеркалами на потинькованих стінах кольору індиго, проминали ляне покривало на нашому ще нерозібраному ліжку, завалений книжками письмовий стіл, вислизнули в садок на навіс, обрамлений жасмином, на гамак, на мій старий «колоніальний» капелюх із поіржавілими петельками, не зупиняючись ані на мить. Ельза, можливо, плавала чи вже вийшла з води. Я почав думати про її тіло, що випросталося біля самого моря, про воду, що обмиває її ноги. Гудки йшли в нікуди. Я провів рукою по синелі й раптом побачив пару капців кольору фуксії, що вже почорніли від довгого використання, вони стояли під комодом, купленим, певно, у якогось лахмітника. Перед дзеркалом стояла світлина молодого чоловіка, зроблена в давні часи. Я почувався ніяково в цій кімнаті, сидячи на ліжку чужої жінки – цієї божевільної клоунеси, що чекала на мене за завіскою. У трохи висунутій шухляді яскраво блищав край вишневого атласу, майже підсвідомо я вліз туди й провів рукою по цій ковзкій тканині. Тут між пластиковими стрічками з'явилася клоунеса:

– Каву будете?

Я всівся на диван, перед постером з мавпою. У горлі неприємно пересохло. Я роззирнувся, мій фізичний дискомфорт спричинив цей скромний інтер'єр. На шафі сиділа порцелянова лялька з парасолькою і перелякано витріщалася на перший з низки цілком

однакових томів якоїсь універсальної енциклопедії, що продається на виплату. Усе це убозтво було дбайливо прибрано й мало пристойний вигляд. Я подивився на жінку, що підходила до мене з тацею. Тут, на тлі свого житла, вона не була такою жвавою, у неї виявилася певна ґречність, її постать гармоніювала з помешканням. Усе тут гнітило мене. Ця поверхня біля моєї руки, захаращена брязкальцями... Я не виношу мотлоху на меблях, ти це знаєш, Анджело, мені подобається, коли на столі стоїть лише лампа, є кілька книжок і більше нічого. Я повів плечем, мені свербіло скинути на підлогу весь непотріб. Вона подала мені каву:

– Вам скільки цукру?

Я підніс філіжанку до губ і ковтнув. Смак виявився добрий, та я був сповнений втомою, поганим настроєм, тож на язичку залишився тільки гіркий присмак. Жінка присіла поряд зі мною на дивані, хоча й на певній відстані. Вона сиділа навпроти світла. Скуйовджений чубчик не вкривав її чола, що надто вже випиналося на її обличчі, зібраного в одну гримасу між носом і наквацьованими помадою губами. Я подивився на руку, якою вона тримала філіжанку. Навкруги коротких нігтів, які вона, без сумніву, обгризала, шкіра почервоніла та набрякла. Я подумав про запах слини, що залишився на її пучках, і аж здригнувся. Тим часом вона нахилилася, і я побачив, як з-під дивана вилізла псяча морда. Такий собі заспаний песик середнього розміру з темною хвилястою шерстю та довгими бурштиновими вухами. Він лизнув їй руку, ці обгризені нігті, щасливий, неначе отримав приз.

– Кревалькоре... – прошепотіла вона, тручись своїм великим чолом об чоло пса, який нарешті помітив мене та, здавалося, не виявляв цікавості, бо його очі були затемнені поволокою. Вона забрала тацю й філіжанку після кави.

– Він сліпий, – сказала вона тихо, немовби не хотіла, аби псина почула її.

– Ви не дасте мені скляночку води?

– Вам зле?

– Ні, спекотно.

Вона повернулася та пішла на кухню, я подивився на її сідниці. Вони були сухорляві, як чоловічі. Окинув її поглядом: вузька сутула спина, ноги худі, як дві макаронини. Жінка не була бажаною, навпаки – відразливою. Повернулася до мене, хитаючись на підборах. Простягнула мені воду й почекала, поки я віддам їй склянку.

– Вам краще?

Так. Вода промила мені рота.

Вона не провела мене до дверей.

– Що ж, дякую.

– Немає за що.

Спека ще не скінчилася, висіла в повітрі, непомітно рухаючи речами. Асфальт просідав піді мною. Я знов підійшов до майстерні. І став чекати на відкриття перед опущеними жалюзі. Знову по мені струменів піт, і знову захотілося пити. Я повернувся до бару. Цього разу теж попросив води, та коли хлопчина з рябим обличчям відійшов і я зміг побачити усю батарею пляшок, що була в нього за головою, то передумав і замовив горілку. Я сказав, щоб він налив у великий келишок і додав льоду, який він набрав з алюмінієвого контейнера. Коли лід почав танути, піднявся сморід, до якого домішувався запах згірклого майонезу та затхлої ганчірки для миття підлоги. Я пішов у кінець бару до музичного автомата. Зробив довгий і відчутний ковток, алкоголь пробіг крізь мене сухим боєм, полум'ям, і одразу ж розійшовся тривалою та насиченою свіжістю. Я зиркнув на годинник: у мене ще було півтори години.

Я не звик, Анджело, до перерв у роботі. Мені тоді щойно виповнилося сорок, та я вже п'ять років працював першим заступником у відділенні загальної хірургії, я був наймолодшим за віком заступником у лікарні. Кількість моїх приватних клієнтів зростала, і, може, не дуже охоче я проводив дедалі більше операцій у клініці. З подивом я помітив, що став цінувати сервіс, за який

треба платити, за чистоту, добру організацію, тишу. Мені було лише сорок, а я вже, мабуть, не любив свого фаху. Хлопцем я накинувся на роботу із запалом. Потім була спеціалізація, перші роки практики були для мене важкими й бурхливими, як той стусан санітарові, який не дочекався, доки паровий автоклав правильно завершить цикл стерилізації інструменту. Потім, майже непомітно, до мене прийшло почуття безтурботності разом із легким розчаруванням. Я поговорив про це з своєю мамою, вона сказала, що я просто при звичався до життя дорослої людини, перехід необхідний і загалом бажаний. Мені щойно виповнилося сорок, а я вже перестав обурюватися. Не те щоб я продав душу дияволу, просто я не запропонував її Богові, я тримав її в кишені, у тій кишені, яка того дня була тим клятим баром. Горілка збадьорила мене.

– Увімкни, тут така спека, – гаркнув високий, замащений вапном хлопчина, дивлячись на завмерлі лопаті вентилятора, і попрямував до настільного футболу з кремезним приятелем.

Натиснув на циліндричний важіль, і м'ячики посипалися з дерев'яної коробки. Кремезний вкинув перший м'ячик у поле щосили, це мало відповідати певному ритуалу, і гра розпочалася. Обидва говорили мало, стискаючи ручки та завдаючи точні й сильні удари, від яких аж здригалися металеві перетинки. Знехотя бармен вийшов з-за стійки, витираючи вологі руки об фартух, та увімкнув вентилятор. Коли він уже збирався вертатись, я віддав йому келишок:

– Принеси мені ще один, будь ласка.

Лопаті вентилятора почали поволі ганяти гаряче повітря у барі, злетіла серветка, і я нахилився по неї. Я побачив декілька брудних остружків, а трохи далі ноги обох гравців. Коли я випростався, то відчув приплив крові до голови після раптового нахилиння. Бармен поставив новий келишок з горілкою на мій стіл. Я видув її одним махом. Мій погляд поплив до музичного апарата. Це була стара модель блакитного кольору в цяточках, крізь екран можна було побачити металевий важіль, який ковзав по дисках, коли апарат

вмикали. Я подумав, що було б непогано теж послухати якусь композицію. Будь-яку. Я знову згадав обличчя цієї жінки з надмірною кількістю макіяжу, грубувате й приголомшене, яке хиталося в саяві від цієї музичної скриньки. М'ячик вилетів із футбольного столика й покотився підлогою. Виходячи, я залишив барменові непогані чайові, той одразу ж відклав губку, якою протирав стійку, і схопив гроші мокрою рукою.

Я знову вирушив до майстерні. Переді мною кілька напівроздягнутих дітлахів тягнули мішок з-під сміття, заповнений водою, з нього крізь дірки навсібіч били фонтанчики. Нарешті жалюзі майстерні були підняті, хоч і не повністю, я нахилив голову й увійшов. Там, під замащеним календарем з грудастою дівчиною, я побачив дужого чоловіка приблизно мого віку, зтягнутого в робочий, почорнілий від мазуту комбінезон. Я сів поруч у його старий «сітроен діана» з гарячими сидіннями, і ми поїхали до мого автомобіля. Потрібно було замінити масляний насос і муфту. Ми повернулися по запчастини. Механік висадив мене перед своєю майстернею, закинув у багажник усе потрібне й вирушив ремонтувати.

Я не знав, куди себе діти, сорочка була мокрою від поту, окуляри замазані, та спеки я вже не відчував. Відчуття розслабленості від алкоголю було саме тим, чого мені хотілося понад усе. Останній рік, який був для мене успішним, я гарував без продишу, не виходив з лікарні, постійно готовий оперувати. Зовсім випадково я випорснув із зони досяжності, і можливість не ходити на роботу здалася мені несподіваною премією, я вже не бунтував, мені дуже подобалося бути туристом. Я завернув за чийсь будинок. Дітлахи вилили воду на купу пуцолану й почали будувати халупу, що скидалася на велике чорне яйце. Я зупинився й став на них дивитися очманілий від спеки. Моя мама не хотіла, щоб я виходив погратися надвір з іншими дітьми. Після розлучення вона оселилася в «народному» кварталі, неподалік від центру, там було не похмуро, навпаки, жваво й весело.

Але твоя бабуся відмовлялася навіть визирнути у вікно, для неї цей квартал не був сумним – вона добре вміла приборкувати сум, – ні, набагато гірше, для неї це було майже убозтво. Це була остання межа перед її примарами. Вона жила у квартирі, відокремившись від усього, неначе на хмарі, на якій вона вибудувала власний світ, у який помістила фортепіано й сина. Як би мені хотілося в нудні пообідні години збігти вниз, у цей вир життя, та я не вважав за можливе принизитися до нього, і я вдавав, що для мене теж цього світу не існує. Вона квапилася сісти зі мною в автобус, що відвозив нас до її батьківського дому, у якому мешкала її мати. І в цьому місці, де було багато дерев і маленьких вілл, я нарешті міг розплющити очі. Там вона була іншою, якоюсь осяйною. Там ми разом валялися на ліжку в її колишній дитячій кімнаті й сміялися. Вона заряджала себе енергією, і її постать теж сповнювалася новим блиском. Потім вона вдягала пальто і свій повсякденний вигляд. Ми поверталися, коли вже було темно, коли на вулиці не можна було нічого побачити. Від автобусної зупинки до самого дому вона бігла, жахаючись прірви, що її оточувала.

Мамине обличчя постало в мене перед очима. Та не одне, а всі її обличчя, що я пам'ятав, до найостаннішого на похороні, коли я попросив гробарів зачекати ще хоча б хвилинку. Я сердито мотнув головою, щоб прогнати цю думку.

Зараз я піду до своєї машини, розрахуюся з механіком, заведу двигун і поїду до Ельзи. У неї ще буде вогке волосся. Вона ходитиме в рожевій ажурній сорочці. Ми поїдемо в ресторан, там сядемо за столик у кінці залу, куди в темряві проникають вогні з затоки. Я посаджу її за кермо, а сам покладу голову їй на плече...

Вона не здавалася мені здивованою, навпаки, було таке враження, що вона на мене чекає. Жінка почервоніла, відступаючи назад, щоб впустити мене. Мимоволі я незграбно зачепив шафу коло стіни. Порцелянова лялька впала на підлогу. Я нахилився підняти її.

– Не переймайтеся, – заспокоїла вона, хитнувшись до мене. На ній уже була інша майка, біла, з яскравою квіткою зі стразів. – А що з машиною? – прошепотіла вона.

Її голос звучав невпевнено. На губах не було помади. Я подивився їй за плечі, прибране жалюгідне житло здавалося мені ще сумнішим. Але я не відчував огиди, навпаки, мені стало несподівано приємно від цього убозтва.

– Її ремонтують.

Я почув, як вона терла долонею об долоню в себе за спиною. Потупила очі, потім підвела їх. Мені здалося, що вона ледве-ледве похитувалася, а може, я просто сп'янів.

– Хочете зателефонувати?

– Так.

Знову я повернувся в її кімнату, знову провів рукою по синелі попелястого кольору. Подивився на телефон, я подивився на нього, як на якийсь пластиковий прилад, який мене ні з ким не з'єднає. Навіть не доторкнувся до нього, засунув шухляду в комоді. Поправив розп'яття, що висіло криво на стіні. Підвівся й попрямував до дверей, хотів піти звідти та й усе. Голова від горілки стала якоюсь дурною. *Мабуть, не поїду до моря, мабуть, повернуся до міста, ляжу спати, не хочу нічого й нікого.*

– Ну як, додзвонилися до когось?

– Ні.

У неї за спиною цей давно погаслий камін, порожній і чорний, наче беззубий рот. Я беру її за руку й міцно тримаю. Вона часто дихає, широко розкривши рота. Її дихання, як у миші. Від цієї несподіваної близькості обличчя в неї перекривилося. Її підпухлі очі розширилися й бігають під віями, немов дві тваринки, що опинилися в клітці. Я викручую їй руку. Вона така чужа й така близька для мене. Думаю про соколів, про той жах, який вони на мене наганяли в дитинстві. Піднімаю руку, щоб далеко її закинути, з її брязкальцями та її убозтвом. Але хапаю ту квітку зі стразів і тягну до себе. Вона

намагається вкусити мене за руку, але їй це не вдається. Я ще не знаю, чого їй треба боятися, не знаю своїх намірів. Знаю тільки, що другою рукою я міцно схопив її шорстке волосся й тримаю, як качан кукурудзи. Потім я кусаю її, в'їдаюсь у підборіддя, у її задерев'янілі від страху губи. Вона починає стогнати, тепер вона має на це причину. Ось я вже зірвав з неї цю квітку зі стразів, рукою мацаю її маленькі груди. А ось мої руки між її кістлявими ногами. Вона жахається моєї несамовитості. Схиляє голову, піднімає свою слабку тремтячу руку. Діставшись рукою до бажаного місця, а воно в неї таке ж худе, як і вона сама, я дістаю свій пристрій. Швидко притискаю її до стіни. Та вона ще й до того вже була, як маріонетка з жовтою головою, що не може сама рухатися. Піднімаю її за підборіддя. З мого рота їй у вухо тече слина, що потім збігає їй на спину, а я тим часом рухаюся в цьому «суповому наборі», наче хижий птах у захопленому гнізді. Так я знищую її, себе, ці дурні півдня.

Не знаю, чи то вона потім важко зітхала, чи, можливо, плакала. Вона лежала на підлозі, згорнувшись калачиком. Я був як несамовитий, кинувся в інший куток кімнати. Поклавши морду на лапу й опустивши вуха, сліпий песик поглядав білими очима з-під дивана. На стіні мавпа, як і раніше, смоктала з дитячої пляшечки. Мої окуляри лежали на підлозі, біля дверей, одна з лінз розбилася. Я підійшов і підняв їх. Заправив мокрі краї сорочки в штани та й пішов, не сказавши ані слова.

Машину вже припаркували перед майстернею. Ключ було вставлено на місце, я завів двигун і поїхав. Почалася пряма ділянка дороги, обабіч стояли середземноморські сосни й зів'ялий очерет. Я став гальмувати, але зупинитися не вдалося; тож я опустив скло й виблював на ходу. Просунув руку під сидіння в пошуках води, яка повинна була лишитися в машині, дістав її, вона була майже гарячою в пластиковій пляшці. Прополоскав рота, висунув з машини голову й вилив на неї решту води з пляшки. Машина неслася по асфальту, і

разом з нею нісся запах спеки й моря, що було вже зовсім близько. Я відірвав руки від керма й наблизив до носа, щоб їх понюхати. Я шукав сліди своєї звірячості, Анджело. Але пахло тільки іржею, мабуть, від поручнів, за які я тримався. Поплював на них. Та виходило, що плював я на своє життя, на свій спокій, на своє серце. Потім почав терти долоні одну об одну так, що вони аж стали гарячими.

Будинок над морем було побудовано в п'ятдесятих, низенький квадратний без будь-яких прикрас. Куш жасмину виливав свій п'яний аромат під навіс, що був перед кухнею поряд із великою пальмою. Більше нічого не було в садку, обнесеному невисокими, заіржавілими від морського повітря штирями. Хвіртка, що скрипіла при кожному подуві вітру так само, як кричать чайки, перелякані негодою, вела прямо до пляжу. Ця ділянка узбережжя перед домом була досить малолюдною. Санаторії вишикувалися трошки нижче, за гирлом річки, за великими рибальськими вагами, що зависли в повітрі неначе голодні роти.

Саме твоя мама вибрала цей будиночок на час відпустки, за її словами, він нагадував намет у пустелі, особливо коли сідало сонце і здавалося, що морські виблиски рухали стінами. Вона його вибрала також завдяки котові. Заспаний, він покірливо дозволив Ельзі взяти себе на руки й так у неї сидів увесь той час, поки дівчина з агенції піднімала жалюзі в кімнатах із запахом цвілі, характерним для приміщень, що не провітрювалися цілу зиму. Це був вихідний день десь наприкінці березня. На твоїй мамі було казентинове пальто, такого ж яскраво-оранжевого кольору, як літнє сонце, на яке ми розраховували влітку. Дорогою додому ми зупинилися поїсти в ресторані з похиленими скляними стінами на білій від морської солі скелі, завеликому для нас двох. Було холодно й ми хильнули лишку: карафку вина та по келишку гіркого лікеру. Ми вийшли з ресторану, обіймаючись і трохи похитуючись, з тарілкою, яку нам подарували на добру згадку. Потім сховалися в сосновому бору й кохалися. Потім я ліг, поклавши голову на живіт Ельзи. Так ми пролежали деякий час, слухаючи майбутнє, що на нас чекало. Твоя мати підвелася й пішла збирати почорнілі шишки. А я так і лежав, дивлячись на неї. Я вважаю той день найщасливішим з нашого спільного життя, але ми цього навіть не помітили.

Після того березневого дня промайнуло майже десять років, я проїжджав уздовж того бору, навіть не повертаючи голови. Асфальт

під колесами вкрився піском. Я припаркував машину перед очеретом у задній частині садка. Нахилив голову, щоб не зачепитися за дріт, на якому сушилися підстилка та Ельзин купальник. Суцільний купальник сливового кольору з еластичної тканини, як бджолиний стільник, який вона скочувала нижче пупця, приймаючи сонячні ванни. Він висів вивернутий, щоб скоріше висохнути. Плечем я доторкнувся до білого клинця на ньому, цей клаптик лайкри був у нижній частині купальника.

Я обігнув будинок і ввійшов у вітальню з великим кутовим диваном, обшитим блакитною рядниною. Пісок шарудів у мене на туфлях, я скинув їх, бо не хотів, щоб Ельза почула. Я пішов босоніж по кам'яній підлозі, яка залишалася прохолодною. Розставив пальці й притискував підшви до неї, щоб краще відчувати цю прохолоду, ступаючи по сходах, які вели на кухню. З погано закрученого крана крапала вода на брудну тарілку. На столі лежав шматок хліба, покинутий серед крихточок поряд із ножем. Я взяв хліб і почав їсти.

Твоя мама відпочивала нагорі. Я побачив її з-за незачинених дверей у півтемряві: ноги голі, шовкова сорочка на тоненьких бретельках, простирадло згорнуте на краю ліжка, куди вона його підсунула ногами, обличчя закрите волоссям. Можливо, вона спала й раніше, і через це не почула, як я дзвонив. Ця думка мене заспокоювала, знати, що вона спить, тоді як я... Наче вві сні. Я жував хліб, а вона спала. Її дихання було спокійне, неначе море за вікном. Я скинув із себе одяг у кошик для брудної білизни й пішов під душ. Зійшов у махровому халаті, залишаючи воду на сходах, узяв сонячні окуляри та вийшов під навіс. Море крізь темні лінзи здавалося більш синім і хитливим, ніж насправді. Я був удома, страх залишився десь там, далеко. Пожежу я полишив позаду, хоч і відчував обличчям полум'я. Я дивився на нього й намагався потроху спалити те, що сталося. (Я мусив звикнути до цієї людини, яку, як мені здавалося, я знав і яка зникла в келишку з горілкою, за цією сороміцькою хіттю, розчинилася, неначе ті брудні кубики льоду. Я

підніс руки до рота, щоб понюхати свій подих. Ні, горілкою не тхнуло.

– Привіт, любий.

Ельза поклала руку мені на плече. Я повернувся й одразу ж її поцілував. Поцілунок вийшов незграбним, до губ я так і не доторкнувся. На ній була ажурна сорочка, під якою проглядалися потемнілі від сонця соски. Погляд у неї був ще зовсім заспаний. Я притиснув її знов до себе, щоб цього разу поцілунок був кращим.

– Ти так пізно.

– У мене була така паршива операція.

Я збрехав інстинктивно, та у своїй брехні був переконливим. Я взяв її за руку, і ми пішли по піску до берега.

– Хочеш, поїдемо кудись повечеряти?

– Якщо ти цього хочеш...

– Ні, як хочеш ти.

– Залишімося вдома.

Ми сіли. Сонце ставало лагіднішим. Ельза витягнула ноги аж до самої води й сиділа, дивлячись собі на нігті, які то зникали під мокрим піском, то з'являлися знову. Ми вже звикли так сидіти одне біля одного, нам це не набридало. Та після кількох днів, коли ми не були разом, потрібно було відновити наші інтимні стосунки, порушені самотністю. Я взяв руку твоєї мами й почав її погладжувати. Їй було тридцять сім років, мабуть, їй теж бракувало тієї дівчини в казентиновому пальто яскраво-оранжевого кольору, що хиталася напідпитку за рестораном та сміялася, коли вітер обливав її водою з моря. Може, вона її шукала саме тут, на кінчиках ніг, які час від часу накривала світла морська піна. Та ні, це я був безвісти пропалим. Я зі своїм ненормованим робочим часом; ощадливий, коли треба було давати, і щедрий, коли треба отримувати. Та ми б не стали ритися в піску, щоб віднайти те, чого нам обом бракує. У нас більше не було сміливості. Сміливість, Анджело, притаманна новому кохання, старе кохання завжди боязкувате. Ні, я вже не був її хлопцем, я був чоловіком, котрий

чекав на неї в машині, коли вона ходила скуповуватися. Рука Ельзи проковзувала все м'якше по моїй руці, неначе кінь, що впізнав свою годівницю.

– Хочеш скупатися?

– Так.

– Тоді я піду одягну купальник.

Я подивився, як вона попрямувала до дому, подивився, як її вольові та впевнені ноги ступали пляжем. Знов подумав про ті інші ноги, кістки, а не ноги, але м'які всередині, куди я поліз рукою. Я знову відчув смак того поту, того страху. «Рятуйте, – шепотіла вона. – Рятуйте.»

Зараз Ельза вдягала купальник у саду, вона всміхнулася, як люди всміхаються речам, що їм належать. Я знов подивився на сонце, яке сідало за море в рожевих відблисках, та подумав, що я дурний. Це був чудовий вечір у моєму житті, я мусив покинути свої дурниці заради такого моменту спокою.

Вона повернулася в сливовому купальнику, тримаючи великий рушник. Вона була ще надзвичайно гарною, худішою, ніж коли я з нею познайомився, можливо, трохи жорсткішою, але й вірнішою. Її фізичний стан, про який вона так дбала, повністю відповідав духовному.

– Ходімо?

Той білий клинець на звороті купальника, перед котрим я тремтів немов перед суддею, зник у неї між стегон. Я різко підхопився. Вона стояла перед самою водою, я подивився на обрис її спини. Я був чоловіком її життя, тим старим, що чекатиме на неї перед крамницями. Можливо, вона хотіла іншого, можливо, він у неї навіть був. Вірність не є цінністю розважливого періоду життя. А невірність є, тому що вона потребує обачливості, заощадливості, стриманості та всіх інших якостей, що притаманні старим. Ми з нею ставали неначе старе пальто, що втратило свій первісний крій, а з ним і неприємну жорсткість, але саме вгинання й природна зношеність тканини роблять його єдиним у своєму роді, неповторним.

Я скинув із себе халат і залишив його на піску. Ельза повернула голову й зойкнула:

– Та ти ж голий!

Заходячи у воду, вона сміялася з моїх білих сідниць, надто широких для чоловіків. Чи я їй ще подобався? Напевно, вона воліла мене одягненим, прикритим дрантям. У мене був животик, а на руках не було м'язів. Та я хотів, щоб вона дивилася на мене не поблажливо, щоб вона побачила недосконалості чоловіка, з котрим їй доведеться провести залишок свого життя. Я пірнув і поплив, не висовуючи голови над поверхнею, доки не відчув, як у мене надулися груди й стало важко. Я вплив і ліг на спину наче плавець, а вода іноді заливалася мені в рот. Спочатку я відчув її руки, що розсікали воду, а потім вона впливла теж побіля мене. Мокре волосся розкрило її обличчя. Я подумав про певні сексуальні сцени з фільмів, відверті кадри, які спадали на нас у темряві залу. Вона німіла в тиші й майже не дихала. А я совався спересердя в кріслі. *Не така ж вона дурепа, щоб думати, що в житті можна насправді мати такий секс?* Та коли ми виходили з залу, вона мала відсутній погляд, немов картонна лялька.

Вона бризнула мені в обличчя, занурилася й попливла далі переді мною. Я чув шум її тіла, що розсікало воду все далі й далі від мене. Я залишався на місці з напівзаплющеними очима, трохи розставивши ноги, дозволяючи течії гойдати мене. Можливо, якась маленька рибка розглядала знизу кіль мого тіла. Я повернувся й пірнув з розплющеними очима в блискання, що проникало в морську блакить, занурившись на глибину, де була вже холодна вода, я залишався на дні, на якому помалу коливався пісок. Там у воді, де нічого не чути, я заворушив губами:

– Я щойно згвалтував жінку.

І поплив до світла, яке панувало на поверхні разом із бульками, що виходили з мене, розставивши руки, неначе велика біла риба.

У студентські роки, Анджело, я боявся крові. На лекціях з анатомії я тримався на відстані, ховаючись за спиною товариша. Я лише слухав звуки, що лунали при розтині, та пояснення професора. Там, де розтинали трупи, кров не була сірою, як у книгах, вона мала свій колір і свій запах. Звичайно, я міг би відкоригувати плани щодо свого майбутнього, міг би стати бездарним терапевтом, як мій тато. Я б теж ніколи не став добрим діагностиком, у мене не було інтуїції. Мене не цікавила хвороба, прихована в плоті. Я хотів розкривати, бачити, торкатися, видаляти. Я знав, що матиму успіх, діставшись до глибини людського тіла, тільки й виключно там. Я пішов супроти власної долі, боровся з нею відчайдушно через те, що вона стояла на перешкоді втіленню моїх мрій, штовхала мене в іншому напрямку.

Одного ранку в студентському туалеті я поранив собі ліву руку, лезом для гоління я повільно розрізав собі м'яз на великому пальці. Я відчув, як із рани почала бігти кров. Я мусив витримати, не заплющувати очі й витримати. І врешті-решт, мені це вдалося. Я дивився, як моя кров крапала на мийницю, і відчував лише легенький біль. Того ж дня я підійшов до операційного стола й, нарешті, не боявся дивитися. Серце в мене не тіпнулося. Не тіпнулося воно й коли я вперше встромив скальпель у тіло живої людини. Час, що минає від надрізу тіла до появи крові, є особливим часом. Кров не проступає одразу ж, якісь півсекунди рана ще біла. Я зробив тисячі операцій, надріз – це єдине, що викликає в мене легке запаморочення, тому що боротьба, яку я вів, ще триває в мені. Я підношу руки та доручаю виконати каутеризацію^[4] своєму асистентові. Щодо всього іншого, мене більше ніщо не виведе з рівноваги, навіть у найбезнадійніших ситуаціях. Я завжди робив усе, що було в моїх силах, а коли більше нічого не лишалося, я давав людині спокійно померти. Я знімав маску, умивався й мив руки по самі лікті та розглядав у дзеркалі сліди, які напруга під час операції залишала на мені, не ставлячи собі непотрібних запитань. Доню, я не

знаю, куди йдуть мерці, я знаю, де вони залишаються.

Альфред, напевно, уже розпочав, шкірну частину відділено, судини коагульовано. Їй повинні надрізати фасцію скроневого м'яза. Потім пилятимуть кістку – це дуже складна операція, не треба надто тиснути, є ризик зачепити тверду мозкову оболонку. Далі, якщо це буде потрібно, кістковий фрагмент тобі зашиють у порожнину живота для стерильності, потім, у кінці, зараз немає часу для шиття. Зараз треба якнайшвидше рухатися до крововиливу. Сподіваймося, що гематома не дуже стиснула мозок. Як би мені хотілося бути звичайним татом, таким довірливим чоловіком, що покладається на людину в халаті хірурга й шанобливо схиляє перед ним голову, немов перед сутанною священика. Але я не хочу вдавати людину, яка не знає, наскільки воля першокласного хірурга безпорадна перед тим, що призначено долею. Руки людини, доню, діють на землі, а Бог, якщо він є, стоїть над нами.

Знаєш, янголе, я не входжу через свою сором'язливість. Бо, якщо тебе не стане, я не хочу бути свідком останньої миттєвості твого життя за таких непристойних обставин. Я хочу запам'ятати тебе як тато, не хочу бачити, як пульсує твій розрізаний мозок, хочу запам'ятати твоє волосся. Те волосся, що я пестив, схилившись над твоїм маленьким обличчям, похмурим уві сні, а в моїй голові вирувало стільки думок про тебе. Я уявляв собі день твого весілля, коли ти покладеш свою біленьку ручку на мій темний рукав, як я поведу тебе до когось іншого. Я смішний, це я знаю. Але правда життя частенько буває смішною.

Тут, перед операційною, тиша, тиша на цих вільних стільцях переді мною, тиша на підлозі. Я міг би тут молитися, міг би просити Господа увійти в руки Альфреда й урятувати тебе. Я просив про це дуже давно, коли я зрозумів, що сам нічого зробити не зможу, а здаватися я не міг. Я підніс замащені руки до неба й наказав Богу прийти мені на допомогу, адже якби це створіння, що лежало на операційному

столі, померло, з ним би померли дерева, собаки, ріки і навіть самі янголи. І все те, що створено Ним.

Я помітив їх надто пізно, коли вже не міг сховатися. Я помітив їх, коли мене охопив страх. Вони стояли посеред коридору, трохи попереду від кабінету радіології. Двоє поліцейських у сірій формі біля дверей, з пістолетами в шкіряних кобурах. Вони слухали третього в штатському, який щось тихо розповідав, ледве ворущачи губами, такими темними, як після чорниць. Він наводив на мене зіниці, ніби цілився, і ці дві скляні кульки не випускають мене з порожньої літньої лікарні. Цей чоловік мене бачить, і один із цих поліцейських тепер теж повертається до мене. Ліфт був у них за спиною, трохи нижче, з іншого боку. Мої кроки чути й надалі, та вони вже якісь неживі, немов у маріонетки. Минув тиждень після того плюгавого дня, коли я хильнув горілку натще.

Я точно не пам'ятав, що я робив, мені здавалося, що все відбувалося, неначе за матовим склом. А от вона не повинна була забути. Я залишив її біля тієї стіни, як вузлик стиснутих кінцівок. Використану й покинуту, немов запобіжник. Можливо, вона стояла за тими дверима, що були за спинами поліцейських, якщо вони привезли її з собою для упізнання. Зараз, коли я був вже майже навпроти цього огидливого смаглявого чоловіка, вона вийде зі свого укриття. Низенька, без обличчя, із кошиком кокосового волокна на голові, вона простягне руку в мій бік, кажучи: *«Це він, хапайте його!»* Вона прочесала всі околиці, пройшла добропорядні квартали та знайшла мене тут. Зараз мене заарештують, як це роблять у публічних місцях, щоб не знімати галас, міцно стиснувши мене за руку, й тихо скажуть: *«Прошу вас піти з нами»*. Та ні, Анджело, ніхто мене не став хапати. Палець на червоній кнопці чекав, доки приїде ліфт. Вони були ще там, стояли не рухаючись, я не дивився на них, але бачив кутиком ока три темні обриси. Я входив у ліфт наче сам не свій. Сорочка прилипла до спини, я всміхнувся жінці й дитині, що піднімалися ліфтом разом зі мною.

– Прошу, – сказав я, як бовдур. *«Бачите, синьоро, я нічого не зробив. Я – порядна людина, скажіть це отим огидним типам, що*

внизу». Тим часом поверхи проносилися навкруги цієї сріблястої коробки з бляхи.

Я унікав дивитися у вічі будь-кому під час консультаційного обходу, проходячи між ліжками прооперованих мною за останні дні пацієнтів. Професійні очі за біфокальними лінзами опущені на картки хворих, на ручку «Монблан»^[5] із золотим пером, яким я коригую дози знеболювального. Потім операційна зала, та поки я йду, плечі тремтять немов крила. Вхожу, копаючи, як завжди, по дверях, стерильні руки вгору до санітарки, щоб вона оділа на них рукавички. Руки вгору, немов злочинець, думаю я і знаходжу в собі сили всміхнутися. Потім спокій, мій робочий спокій. Йодний розчин, охолоджений скальпель, кров. Руки в мене спокійні, точні, точніші, аніж будь-коли. Тільки от вони не мої, це руки людини, на яку я дивлюся, бездоганного професіонала, якого я більше не обожнюю. Так, тепер я – комаха, а не вона, вона – це просто нещасна жінка, з якою сталося лихо, над якою я вчинив насильство, висав усі соки, ужалив. Гумові руки, опущені вниз, не мої, та все ж вони мої, у цьому світі, де я видаю себе за добродія. Електричний скальпель. Каутеризація судин. *Вони ще там, зовні, чекають на мене. Вони заарештують мене в хірургічному халаті, дуже смішний вигляд для арештанта. Затискач Кохера. Тампони. Вони дали мені час для докорів сумління, ось чому вони не схопили мене раніше, щоб я пережив цей моторошний час. Яка жорстокість. Так, вона була там, у тому покої, бачила, як я проходив, кивнула на знак підтвердження. Потім впала на стілець, немов скошена очеретина, їй піднесли склянку води: не переймайся, цей сучий син від нас не втече, разом зі своїм брудним пристроєм.* Проходячи, я не зазирнув за ті двері. Забрало на це мужності, як жаль. Я напружував свій мозок, та мені так і не вдалося згадати призначення того покою. *Перші двері ведуть до кабінету здачі аналізів, а ті дві стулки, що були відчинені біля сірих спин поліцейських...* У думках я полетів до того порожнього невідомого мені приміщення, де, імовірно, ховалася жінка, яку я більше й не пам'ятав. І мені здавалося, Анджело, що оцієї амнезії

достатньо для того, щоб викреслити те, що я наробив. Чому я тоді не повернувся приголубити її, переконати в тому, що нічого не відбулося? Коли я хочу, я можу переконати кого завгодно. Я міг би вибачитися перед нею, запропонувати їй гроші. Міг убити її. Чому ж я її не вбив? Тому що я не вбивця. Убивці вбивають. Хірурги ґвалтують. Затискач для судин. Висмоктувач. Вона донесла на мене, узяла свою сумку з клапчиків і пішла до місцевого поліцейського комісаріату. Мені здавалося, що я бачив її, коли вона для хоробрості гризла собі нігті, в одному з тих кабінетів, де тхнуло штемпельною фарбою. Вона стискувала бліді ноги, сидячи на стільці, описувала зовнішність чоловіка, що поглумився над нею, тоді як хтось у неї за спиною тарабанив по друкарській машинці. Хто зна, що вона там нарозповідала... Що в неї від мене залишилося, мені б дуже хотілося знати, що я покинув у цьому тілі, яке ледве дихало. Я осліп від горілки, від спеки, від протиприродної хоті. Вона ж була тверезою, дивилася на мене, витерпіла мене. Хто витерпить, той пам'ятає. Автостатичний розширювач. А можливо, вони повели її на огляд до гінеколога, там на білому ліжку вона відвернула обличчя й погодилася на таке приниження. І лежачи з розведеними ногами, дивлячись у порожнечу, вона вирішила знищити мене назавжди. Затискач Келлі. Може вони взяли на аналіз залишки моєї сперми. Ще раз Келлі. Та ні, це неможливо, щоб вона добралася до мене, вона ж нічого про мене не знає, не знає моєї адреси, хто я за фахом. А може, і знає. Коли я пішов до іншої кімнати зателефонувати, вона нишпорила в моїй барсетці, що залишилася на дивані. Обірванка, клята обірванка. Тобі не повірять. Тампони. Я захищатимусь. Казатиму, що це вона навмисно затигнула мене до себе, щоб обікрати мене, а може, навіть убити. А хіба мені не було страшно, коли я йшов за нею між темних і смердючих стін будинку? Це страх змінив мене так, і, щоб захистити себе від страху, я накинувся на неї. Ізолювати жовчну протоку. «Вона поводи́ла себе підступно, скажу я, завела мене в оману, підсипала наркотиків мені в каву... Так, кава була дивною на смак. У тій халупі тхне отрутою, синьйоре комісарє, заїдьте туди».

Кістозний. Нитку. «А може, у тому заповишеному саду закопані трупи. Машины, що їздять шляхопроводом, машины, від яких дрижать шибки у вікнах, шум від них перебиває крики нещасних жертв. Дивно, як я ще залишився живим! Заарештуйте цю відьму». Дренажну трубку. «Злодійко, як ти могла на це зважитись? І ти могла подумати, що знищиш мене? І ти розраховувала, що тобі хтось повірить?» А ось я їй даю ляпасів, її голова з кокосовим волокном захиталася. Повірять мені, не сумнівайся. Поліцейські перепросять, я залишу їм свою візитку. Хірург може завжди знадобитися. Тампони. Той чоловік з темними губами справляє враження людини з хворою печінкою. Він буде великодушним. Я візьму слухавку й зателефоную двом-трьом колегам, щоб вони його повністю оглянули поза чергою, як я це роблю тільки для найближчих друзів. Він мені подякує, схилить голову на знак вдячності, надішле мені пляшечку лікеру разом із календарем зі свого відомства, який я подарую санітарці. Знову перевірити гемостаз. А от ти вийдеш у кайданках, і гнатимуть тебе копняками. Шльондра, злочинниця, така сама, як і квартал, де ти живеш. Ще й грейдер пошлю, щоб він зніс твою халупу. Треба порахувати серветки для лапаротомії^[6]. Мої слова проти твоїх. Голкотримач. Подивимося, у кого вийде краще. Нейлонову нитку для шкіряного покрыву.

Операцію закінчено. І я знову підвів погляд, у ньому був виклик, було презирство. Поряд із моїм другим асистентом стояв практикант у халаті надто великого розміру, витріщаючись на мене осклянілими очима. Я не помітив, що він там був, він підійшов лише зараз. Очі в нього були, немов у людини, що зробила над собою надто великі зусилля. Можливо, що він намагався лише втриматися на ногах, а можливо, боявся крові. Ідіот.

Я кинув рукавички, вийшов з операційної та попрямував до роздягальні. Я сів на лавку, у вікні можна було побачити сусідній корпус, низькі шибки перед внутрішніми сходами, якими ступають ноги тих, хто спускається та піднімається. Побачити можна лише сходинки, лише ноги, обличчя закриті стіною. Спочатку пройшли

чоловічі штани, а потім білі ноги санітарки. Я пам'ятаю, як я думав, що від нас самих ніщо не може врятувати і що поблажливість – це той плід, який падає на землю вже підгнилим. Я випустив на волю всі ці дурні думки, і зараз користі від мене було неначе від мертвого снайпера.

В операційній панував безлад, і двері були навстіж, коридором до вбиральні йшов чоловік у халаті з рулоном туалетного паперу. Я ледве нахилився до спускного вікна, щоб привітати санітарок і асистентів. Я спускався ліфтом, а в мені було лише те, проти чого я боровся. На першому поверсі поряд із тими дверима вже не було нікого, а всередині була така ж сама кімната, як і решта, – кімната для пацієнтів, що чекали своєї черги на діаліз. Дві жінки з жовтими обличчями там і сиділи. Ні, Анджело, вона ніколи не входила в ту кімнату, як і в будь-яку іншу. Вона залишилася біля стіни, під постером із мавпою. Вона так і не підвела обличчя.

Того року сталася несподівана подія, Анджело, у ніч на Великдень я втратив свого тата. Без болю, я його майже ніколи не бачив. Після смерті моєї матері ми зустрічалися дуже-дуже рідко. Він жив в якомусь притулку для пенсіонерів, та я навіть не знав його адреси. Він призначав мені зустріч завжди в дерев'яному барі на річці неподалік від тенісних кортів. Завжди перед самим заходом сонця, коли не так спекотно. Йому подобалися аперитиви, цукор на вінцях келишка, тарілочка оливок. Він утягував живіт, а сідав так, щоб мати найкращий вигляд. Йому подобалося почуватися молодим. З тих рідкісних зустрічей я пам'ятаю лише звук удару м'ячика, що відскакував від ракетки на рожеве поле.

У день похорону я вистояв на ногах усю месу. Ельза була поряд зі мною, чорна гаптована вуаль спадала їй на чоло, вона плакала. Я так і не знаю чому. Просто тому, що вона вважала це за потрібне. Присадкуватий сивоволосий чоловік виліз з-за колони й пройшов повз мене. Розпорена краватка з чорного атласу з етикеткою, що вилізла на сорочку. Він підійшов до мікрофона й прочитав сторінку власноруч написаного тексту. Нікчемні пишномовні слова, які б сподобалися моєму батькові. Напевно, то був його близький друг, він читав це голосом, переповненим болем, міцно тримаючи носову хусточку зі шмарклями. Він був екстравагантним на вигляд, доброзичливим і водночас відрозливим, уся його постать від волосся до одягу пожовкла від нікотину. Кутив навіть перед церквою. Чоловік потиснув мені руку, намагаючись обійняти, та я ухилився від його обіймів. Здавалося, що ніхто з нашої родини його не знав. Він пішов, підскакуючи по сходах, затягнутий у переливчастий піджак. Мені здалося, що в цьому незнайомому чоловікові, у якому було намішано всього потроху, і була єдина спадщина від мого тата.

І я думав про нього, їдучи до моря, до твоєї мами. Ця смерть без болю, така раптова, протягом наступних місяців бентежила мене більше, ніж я очікував. Я прокинувся якось уночі й зрозумів, що тепер я – сирота, сидючи на кухні, між холодильником і столом, не через те, що його не стало, а через бажання мати тата, через ту

віддалену можливість, яку він, напевно, зберігав і якою я зневажав через пиху. У мені викристалізувалося глухе й мовчазне оплакування. Було вже літо, а це дивне відчуття дискомфорту зберігалось. Можливо, холод приведе мене в норму. Я їхав до моря і тепер думав провести серпневу відпустку з Ельзою в Норвегії. У мене було бажання пройтися краєм глибоченних тектонічних урвищ, підніматися на фіорди, перетнути Вестерфіорд і дістатися Лофотенських островів. А потім стояти там з почервонілою на вітрі шкірою, витягуючи тріску, більшу від мене, в кобальтовому морі. Переді мною вела машину жінка середнього віку, я їхав за нею вже добрий шмат дороги. Я міг би увімкнути «поворот», посигналити та об'їхати її, прискоривши рух. Та я не став цього робити, поклав руки на кермо й очікував. Під коротким волоссям можна було побачити жіночу потилицю з гребінцем. Ця жінка добре тримається, і спина в неї, мов у дівчини, та вона втратила чуття орієнтації. *Годі, зараз посигналю, щоб у неї всередині аж зойкнуло.* Та я вже думаю про свою матір. Вона отримала водійські права досить пізно, зробила собі такий подарунок. Вона виїздила на своїй скромній малолітражці, у якій пахло поліроллю, і їхала бозна-куди. Її обережно складене пальто з ялинковим малюнком лежало завжди на сидінні поряд. Машину вона водила саме так, як і ця жінка, що їде переді мною, учепившись за кермо, немов боялася, що хтось ударить її в спину сигналом клаксона. Анджело, ну чому життя зводиться до таких дрібниць? А де ж милосердя? Та де серцебиття моєї мами? Де серцебиття всіх, кого я любив? Дай мені кошик, доню, той кошик, з яким ти ходила в дитячий садок. Я хочу позбирати в нього, наче світляків у темряві, усі ті проблиски, що були в моєму житті.

Жінка, що їхала переді мною, уповільнила рух, і я теж уповільнив. Я дозволяв себе вести, немов немовля у возику. Луки обабіч дороги були суцільним болотом. Приблизно в цій же місцині мій автомобіль зупинився кілька тижнів тому.

Зелені двері було замкнено. Я постукав кілька разів, ніхто не відгукнувся. Машини пролітали шляхопроводом, мов стріли, казна-

скільки разів я проїжджав там зверху, коли прямував до моря, не знаючи про життя тут, унизу. Інші будинки стояли поза опорами, іржаві бараки, житлові трейлери. Каркас спаленого автомобіля лиховісно виднівся в траві, можливо, він зірвався зі шляхопроводу, і ніхто не потурбувався прибрати його звідси. Поряд, на глиняній прогалині, що порепалася від сонця, проповзала змія. Її чорна луска блищала, коли вона плазувала в траву. Жінки не було. Коли я відходив, тінь від будинку рухалася все далі по безрадісному краєвиду й ховала мене.

Я сів у машину, вставив ключ запалювання, але не повернув його. Став крутити ручку радіоприймача в пошуках музики. Притулив голову до сидіння. Я був у тіні, надворі була шалена спека, справжнісінька пустеля. Час від часу доносився якийсь крик невідомо з якої дірки. Я вимкнув радіо. Витягнув ноги за педалі, напівзаплющив очі й побачив її. Крізь вузьку щілину під повіками, немов у сінемаскопі. Вона проходила по фундаменту з бетонними колонами недобудованої багатоповерхівки. Я не помилився, чекаючи на неї. Вона знову обрала ту саму дорогу, щоб сховатися від сонця. Ідучи під сонцем, вона поспішала, щоб потім уповільнювати ходу в тіні колон, де ставала майже чорною. Я боявся, що не впізнаю її, проте впізнав одразу ж, як побачив. Далека, маленька, затемнена. Її голову, як в опудала, її тонкі кривенькі ноги. Її хода здалася мені незграбною, мабуть, від якоїсь вади в стегнах. Вона йшла в мій бік, не знаючи про це, немов зневірений вуличний пес, що біжить боком. Дві величезні сумки з купленими речами відтягували їй руки. Вантаж, через який жінка не тільки не могла йти твердою ногою, навпаки, він переважував її то в один бік, то в другий. Зараз вона завалиться, подумав я, зараз завалиться. Я взявся за ручку дверцят, щоб вийти з автомобіля, піти їй назустріч. Та вона не впала, а зайшла в іншу тінь. Я відпустив ручку й залишився там, де був. Її широке чоло знову з'явилося на світлі, а разом з ним і відчуття, що я шпигую не за нею, а за собою. Поки вона йшла цими смугами світла й тіні, я відновлював кадр за кадром той ганебний час, який провів з нею. Я

сповз сидінням і, не рухаючись, пітнів від сексуального потягу. Тому що раптом я згадав... її тіло, загасле, неначе камін без вогню, схилену білу шию, цей сумний загадковий погляд. Вона цього бажала так само, як і я. Більше, ніж я. І стіна, і стілець, що впав за нашими спинами, і її піднесені догори руки, до цього блискучого постеру – усе це проходило в мене перед очима. Спогади були десь у темряві мого шлунка. Там, де й досі продовжував існувати наш із нею запах. Запах марення, що перебиває запах праху. Це було безнадійне злягання. І безнадійність походила лише від неї, вона приліпилася до її худорлявих ніг, які зараз ступали в мій бік. Це вона так кохалася, а не я. Це вона затигнула мене до себе. Ішла зі своїми господарськими сумками. Цікаво, а що в неї там? *Що ти купила? Що ти їси? Кинь ці торби на землю, залиш їх у пилюці й ходи до мене, суко.* Жінка була худою-худою, якщо дивитися на неї проти світла. Зараз вона була схожа на одну з тих маленьких безхребетних малокровних істот, що з'являються з-під землі на весні. Здавалася виснаженою. Ходила кожного дня свого жалюгідного життя додому без усякого подиву. Що в неї був за характер? Нащо вона накладала собі стільки макіяжу? Клаптикова торба на довгому ремені билася в неї між ніг. Я мусив піти. Вона зупинилася в одному з конусів тіні. Поставила одну сумку на землю, доторкнулася до потилиці, нагрітої сонцем, поправила білясте волосся. Я стояв, уважно вдивляючись у цей жест, відчуваючи запах від липкого волосся в неї на потилиці. Цього разу я не пив, шлунок був у порядку, голова ясна... і саме в цій ясності, у цьому голодному шлунку я й бажав її. Я більше не довіряв самому собі, бо, коли я на неї дивився, вона вже була для мене позбавлена поваги. Нічого подібного, я чекав на неї не для того, щоб попросити пробачення. Немов сокіл, я сидів у засідці, щоб накинутися на неї, знову влаштувати їй «свято». Вона майже дісталася до мене. І проминула б, не помітивши. Я б дав їй зникнути з мого дзеркальця на автомобілі та й поїхав би геть. Щоб більше не повертатися. Я схилив голову й подивився на руки, що міцно

трималися за ноги, щоб нагадати самому собі, що я – гідна людина.

Її живіт зупинився перед дверима. Вона нахилилася, щоб зазирнути. Я підвів очі, проте замість того, щоб знайти переляк у її погляді, побачив лише деяке здивування. Я неповністю виліз зі своєї нори однією ногою і ще продовжував спиратися на отвір дверцят.

– Як справи?

– Добре, а у вас?

– Звертайся до мене на ти.

– Що привело до нас?

– Я забув заплатити механікові.

– Він мені про це казав. Він також питав, чи я вас знаю...

– Давай на ти.

– Гаразд.

– Що ти йому сказала?

– Що я тебе не знаю.

Вона не була розлюченою, узагалі ніяка. Може, вона вже звикла, подумав я, вештається з ким трапиться. І тепер я дивився вже на неї, нічого не боячись. Навкруг очей були чорні кола, що втискували їх ще глибше в худий череп. Синюваті жили проходили по шиї й зникали під сорочкою в жовто-чорну клітинку з еластичної тканини, яка блищала під сонцем, двогрошова річ, напевно, пошита якимись неповнолітніми в Азії. Вона більше не дивилася на мене. Піднесла руку до чубчика й почала чухати його, стягуючи його маленькими пасмами, щоб затулити занадто широке чоло, куди я зараз увіп'яв свій погляд. Пряме сонячне світло торкалося її недосконалого обличчя, і вона це відчувала. Їй безумовно було значно більше тридцяти років. Між очима та скронями в неї вже залягли тоненькі мережива зморщок. У неї було хворобливе обличчя, судячи з кожного клаптика її шкіри. Та з очей, з ніздрів, з щілини, що відокремлювала верхню губу від нижньої, – звідусіль, звідки пробивався її внутрішній подих, було чути тихий невразливий заклик, неначе вітер, що ввірвався в хащі лісу.

– Як тебе звати?

– Італія.

Я сприйняв це незвичайне ім'я з посмішкою.

– Слухай, Італіє, – сказав я, – мені дуже прикро... – Я запхнув руку в кишеню. – Я хотів вибачитися перед тобою. Я був п'яним.

– Я піду, інакше розтануть заморожені продукти. – Вона відвела погляд до однієї зі своїх торб, які так і не поставила на землю.

– Я допоможу тобі. – І я вже нахилився, щоб узяти їх у неї з рук. Та вона нізащо не хотіла відпускати їх.

– Вони не важкі.

– Будь ласка, – прошепотів я, – будь ласка.

У її очах більше не було нічого. Була та відсутність, яку я вже бачив, вона немовби відмовилася від усіх бажань. Долонями я відчув піт, що залишився від її долонь на ручках сумок. Ми зійшли тими іржавими сходами до самого насипу. Вона відчинила двері, а я захряснув їх за нашими спинами. Усе було оповито тією самою безпорадністю, квітчаста ряднина на диванчику, постер із мавпою, що тримала в лапах пляшечку, той же запах білил і отрути. Я відчув якийсь зсув, що м'якою й гарячою масою просочувався мені під мозкову оболонку. Сексуальний імпульс не поспішав, я був кволим, млявим. Я поставив сумки на підлогу, під стіл закотилася банка пива. Вона не нахилилася по неї. Стояла, притулившись до стіни, і дивилася у вікно між ламелями жалюзі. Я попустив краватку, яйця наче поважчали в мене між ногами, почуття було неприємне. Цього разу я взяв її ззаду. Її очі змушували мене замислюватися, і, врешті-решт, це була моя справа, як і що робити. Я хотів відчувати її реберця, потилицю. Можливо, я подряпав їй спину, не зміг уникнути цього. Потім я поліз у кишеню штанів по гаманець. Я поклав гроші на стіл.

– Це за розморожені продукти...

Вона не відповіла нічого, Анджело, вочевидь, мені вдалося образити її.

Твоя мама була в садку з Рафаеллою, улітку вона орендувала котедж на пляжі, неподалік від нас. Вони сміялися. Я нахилився й ледве доторкнувся губами Ельзиної щоки. Вона сиділа в шезлонгу, рукою провела мені по волоссю. Я одразу ж відхитнувся. Боявся, що помітить на мені чужий запах.

Рафаелла підвелася:

– Піду я, бо обіцяла Габрі принести свого мусу.

Більшу половину дня вона проводила у воді з шапочкою для плавання на голові. Вона колихалася за кілька метрів від берега, в очікуванні, що хтось на пляжі теж вирішить поплавати. Кілька змахів, і вона опинялася перед тобою, неначе поплавиче. Їй дуже подобалося базікати на молу, могла розповісти безліч історій, бо безупинно подорожувала. Ельза синіла від холоду біля неї. А от Рафаелла не потерпала від холоду, її купальник не висихав навіть після заходу сонця.

Я затримав свій погляд на її товстеньких стегнах без усякої причини. Вона обеззброїла мене з притаманною їй іронією. Засміялася.

– Що вдієш? – сказала вона, киваючи в бік Ельзи. – Подруги худеньких завжди товстенькі. – Узяла своє парео. – Ти такий блідий, Тімо, чому б тобі не позасмагати?

Вона померла три роки тому, ти це знаєш. Я двічі робив їй операцію. Першу на груді, а другу на череві, розрізав і зашив, це тривало півгодини. Я зробив це, тому що вона була нашою подругою, хоча й знав, що надії не було. Після першої операції вона не ходила перевірятися, поїхала в Узбекистан. Дала можливість своїй саркомі метастазувати безперешкодно. Вона була терплячою жінкою, Рафаелла не заважала жити іншим. У ті часи, звісно, у неї не було ніякого раку. У неї була пара сабо, які нестерпно гуркотіли, коли вона йшла брукованою доріжкою. Я з нетерпінням чекав, доки цей обридливий гуркіт не стихне, коли вона перейде на пісок.

Ельзині ступні по щиколотки висунулися за шезлонг. Я сів поряд і почав погладжувати її. Мої руки доходили їй до колін, у неї була

гладка шкіра з ароматом крему після засмаги. Щоразу, коли я приїздив до неї на море, щоразу, коли я думав про цей приїзд, я був щасливий. Зараз я був тут, сидючи в ногах коло її шезлонга, та мені не було весело. У мене було якесь незадоволення. Те, на що я чекав, не наставало. Дрібниці її забудькуватості: нічого свіжого в холодильнику, мої плавки покинуті вицвітати в кутку, під сонцем, після останнього купання, моя улюблена сорочка ще не випрасувана. Та перш за все сама Ельза з її незворушним виглядом. Я не відчував, що на мене чекають, що мене кохають. Це було несправедливо. Ельза кохала мене з тією ж розсудливістю, до якої я її схилив, тому що вона, без сумніву, була палкішою за мене. Заради кохання вона пристосувалася до моїх уповільнених рефлексів. Тоді як я після смерті тата почав деградувати. Я відчував невпевненість, внутрішні протести, на які не звертав уваги в роки юнацтва, почали з'являтися знов. І я очікував, що вона, котра була всією моєю родиною, зверне увагу на мене. Але твоя мама, Анджело, ніколи не любила слабких, і, на жаль, я це знав, саме за це я її вибрав. Я погладжував їй ноги, та не відчував у неї трепету. Мені залишався лише слабкуватий запах її крему після засмаги. Я кохав її, але вже був не в змозі притягати до себе її увагу. Я кохав її, а проте їздив на околицю, до тієї кістлявої жінки. Вона не розчаровувала мене, у неї не було плотських спогадів. Я займався сексом із ніким. Під час цих перепочинків, сповнених ейфорією й пристрастю, я ставав тим відчайдушним юнаком, яким хотів стати, проте так і не став. Я виходив погратися надвір, попри принципи моєї мами, її застиглі на фортепіано бліді руки. Я розривав жаб. Плював у тарілку. А потім залишався сам, так само, як і перед тим. Але запах злочину залишався, він піднімався з темряви і складав мені компанію зараз, тоді як жмут очерету в кінці садка колихався, підтримуючи легенький подмух вітру.

– Ти пам'ятаєш того чоловіка на похороні мого тата?

Ельза сиділа, спираючись на лікті, вона трохи нахилила голову до мене:

– Якого?

- Того, що читав.
 - Так, туманно...
 - Він тобі здавався щирим?
 - Є люди, яким подобається брати участь у похованні інших. Бідолашні, вони не можуть собі вигадати нічого кращого.
 - Не думаю, що він із таких, він знав татове прізвисько й потім плавав.
 - У всіх є причини поплакати, похорони – це лише добра нагода.
 - А ти чому плакала?
 - За твоїм татом.
 - Ти ж його майже не знала.
 - Плакала замість тебе.
 - Але я не тужив.
 - Саме через це.
- Вона відсунула ноги від моїх рук і розсміялася:
- Піду в душ, уже пізно.

Та йди в душ! А я ще трошки посиджу тут. Подивлюся на сонце, що сідає в море в пурпурових торочках неба, такого гарного, що починаєш вірити в Бога, у той світ, де твої померлі родичі чекають на тебе, аби сказати, що ніщо не зникає. У мене палає кінчик мого пристрою, а тим часом я думаю про свого тата. Я думаю про те, що так і повинно бути, під небом, схожим на кардинальську шапочку. Можливо, я візьму собі баночку пива з холодильника, як же я лютуватиму, якщо воно залишилося неохолодженими під столом.

У будинку Ґабрі й Лодоло було людно, довкола палахкотіли смолоскипи, і язики полум'я разносив вітер. Засмаглі обличчя йшли мені назустріч, зуби білили в темряві. Я вдягнув світлий лляний костюм без краватки, ще вологе волосся на потилиці дарувало мені трохи свіжості, що заходила навіть під сорочку. Бороду я не голив, як і завжди наприкінці тижня. З келишком у руці я вітав то одного, то іншого. Слухняний, немов апостол. Стоячи біля стола з аперитивами,

Ельза балакала з Манліо та його дружиною, жестикулювала, поправляла волосся, сміялася. Пухкі губки розкривалися час від часу, оголюючи верхні зуби, дещо висунуті вперед, добре знаючи, яку владу приховує в собі цей маленький дефект. Атласна кармазинова сукня, немов помада, підкреслювала кожне незначне підскакування її грудей під час сміху. На прийомах ми завжди трималися окремо, нам так подобалося. Іноді ми знову зближались щось прокоментувати, але зазвичай залишали коментарі на потім, щоб зробити це вдома, коли вона сходила з підборів і взувала свої еспадрильї. Ми кепкували з наших друзів, і що трагічнішими вони були, то більше ми з них кепкували. Ми погано про них говорили, але з великою любов'ю, і цього було досить, щоб пробачити нам такий гріх. Ельза цілком невимушено вихоплювала зерно кожного любовного зв'язку, скидала з нього луску та доходила до самої суті. Вона зробила таку автопсію^[Z] всіх шлюбів, що нас оточували. Від неї я знав, що всі наші друзі були нещасливими. Зараз вони здавалися дуже задоволеними. Їли, пили, дивилися на чужих жінок. Очевидно, їхні нещастя були досить леткими, щоб випаровуватися після келихів просеко та летіти далеко від цього підвісного саду на море вниз, від моторного катера Лодоло з його білосніжними кранцями в нічну воду. Ні, у мене не було відчуття, що мене оточували нещасні душі.

Манліо балакав з Ельзою і лише час від часу кидав оком на свою швейцарську дружину. Мартіна рухала головою різко, у такт своїх очей, надто банькатих і вирачених. Маленька, худенька, уся в зморшках: просто черепаха в діамантовому кольє. Вона пила. Не зараз, бо Манліо й був тут, щоб за нею пильнувати. Мартіна пила сама, поки він оперував. Пологи, аборти, імплантація та видалення яйцеклітин, випадання матки – усе це переважно в приватних клініках. Манліо обожнював її, тягав за собою вже двадцять років, немов дитина ляльку на пружині. Було таке враження, неначе він купив її десь в іграшковій крамничці.

Друзі хором запитували:

– Що він у ній знайшов?

Я не знаходив тут нічого особливого. Мартіна була відмінною господинею, з байдужістю готувала ягнячу ніжку або соус аматричана й не мала власної думки. Гості наїдалися донесхочу й забували їй подякувати, та хто ж дякуватиме ляльці на пружині. Природно, що Манлію їй зраджував.

– Природно, – казала Ельза, – такий блискучий чоловік, сангвінік, і анорексійна алкоголічка.

Я дивився на них поміж фігурами гостей переді мною і подумав, що він би охоче зрадив їй з моєю дружиною. Звісно. Ельза була такою бажаною, з пишним волоссям, жінкою в тілі, з трохи невизначеною усмішкою, з сосками, що виднілися під одягом, немов запрошували. У той вечір вона дуже жваво розмовляла з Манлію. Він був її гінекологом, робив їй цитологічний мазок, поставив спіраль. Вона про це забула? А він, безумовно, не забув. Сигара в зубах, очі, розпалені, мов жарини. І лялька тут поряд, що втягує в себе дим сигарети з ментолом.

Я пішов взяти собі ще вина, навмисно доторкнувся до червоного атласу Ельзи. Манлію трішки підніс свій келих, демонструючи цим жестом своє приязне ставлення до мене.

Іди туди, куди ти, Манлію, повинен іти. Іди прямо в сраку. У тебе стільки сорочок, що їх уже нумерують на кишнях, але є в тебе й велике пузо, ще з університетських років. Ну, і що ж ти хочеш? Хочеш переспати з моєю жінкою, ти, пузаню?

Манлію був моїм найкращим другом. Він ним був і залишатиметься, ти це знаєш. Довічна дружба, яку мені нав'язало серце без будь-якої на те підстави.

Рафаелла розходи́лася, рухала своїм м'ясистим тілом, укритим гаптованим бірюзовим балахоном, поряд із Лодоло, господарем дому, який стояв з обкуреним поглядом, у протертій сорочці, неначе бідний родич. Лівія геть ошаленіла: волосся спадало на обличчя, танцювала шейк, задерши руки та брязкаючи африканськими намистами, тиснулася до Аделі. А та, затагнута в сукенку, немов

устриця, вихляла лише плечима й головою, наче ліцеїстка на першому балу. Чоловіки від них відхрестилися, стояли на віддалі, поринувши в улюблені дискусії на політичні теми. Джуліано, височенний і передчасно посивілий чоловік Лівії, зігнувся до Родольфо, чоловіка Аделі, блискучого знавця цивільного права, який у злиденні часи грав в аматорській трупі і який наступного літа ще розлучиться з бідолашною Аделлю, перекиваючи їй щодня з адвокатською завзятістю доступ до нажитого разом майна, безжалісно й безсоромно. Але життя м'яке, бо розтягнуте в часі, і дає нам час для всього. Того вечора Адель, ще не знаючи про своє майбутнє, трясла головою і демонструвала гостроконечні сережки, виставляючи то одне вухо, то друге.

– Іди до нас, хірургу! – гукнула вона мені.

Я пробіг поглядом по обличчях людей, що стіною стояли переді мною, і на мить зустрівся з очима твоєї мами. Мабуть, теж хильнула як мінімум один келих понад норму, її короткозорі очі блищали. Із запізненням вона піднесла долоню до рота, щоб приховати маленький позіх. Я погано танцюю, майже постійно тримаюся осторонь від агресії гучної музики. Проте, якщо таке відбувається, я займаю свій квадратний метр і не сходжу з нього. Я заплющив очі й почав розхитуватися, опустивши руки, немов дві мотузки. Музика входила в мене й там залишалася, глуха, неначе звук моря в одній із тих великих мушель, зовні глянсових, як емаль. Нещодавно я одну таку бачив. Та де? А ось де, вона стояла в цієї жінки біля нефритового слоника на столику з облупленим лаковим покриттям. Тоді я майже не розплющував очей, а вона багато разів опинялася переді мною, ця розкрита мушля, рожева й гладка, немов жіночий статевий орган. Тепер я розхитувався ще сильніше, згинався вперед майже навпіл, потім знов випрямлявся, закидаючи голову назад. Угорі небо рясніло зорями, що освітлювали темряву, як після феєрверку. У мене з руки випав келих, я відчув скалки під туфлями. Я втратив рівновагу й майже плюхнувся в обійми Рафаелли.

– Обережно, Тімо, бо я скажу тобі «так», і що тоді? – Вона засміялася, рот розлізся до самих вух, а разом із нею сміялися Лівія та Манліо, що тупцював у мене за спиною, домагаючись прихильності від низенької жінки з переляканим обличчям. Я охопив широку талію Рафаелли й, хитаючись, потягнув її за собою. Рафаелла шпорталась у своєму надто довгому балахоні, її товстий живіт терся об мій, а я тим часом витягав її з натовпу. Потанцюймо, Рафаелло. *Потанцюймо. За декілька років твій живіт потрапить до моїх рук, шматок плоті, огорнутий серветками, і, лежачи на подушці із синім лікарняним штампом, ти мені скажеш: «Шкода, я ж нарешті схудла...»* – і розплачешся, а зараз смійся, танцюй і показуй себе! Я теж танцюю, Анджело, у цій самбі спогадів. Я теж не знаю майбутнього, як і всі. Як твоя мама. Вона скинула туфлі й танцювала, тримаючи їх у руці. Її ступні вигиналися, ошаленілі пальці тупцювали по танцмайданчику, немов чавили виноград на сусло. Музика була в неї в ногах.

– Обережно! Я розбив келих.

І я пішов від танцівників.

Підвісний сад на широкій терасі був переповнений екзотичними рослинами, моторошними на вигляд: деякі височенні з гігантськими наростами на стовбурі, із загостреним і шорстким листям, інші вкриті голками та запилюженими суцвіттями. Місячне світло позбавляло кольору й без того бліді рослини, роблячи білястими. Я проходив тим садом, і мені здавалося, що я перетинав поселення привидів. Я визирнув за дощатий паркан. Темно-синє море заспокоїлося. Я вдивлявся в далечину, в обрій, де море зливалося з темрявою. Тато помер, пішов назавжди. Упав на вулиці, це був інфаркт. Я більше не був чиймсь сином. Ляний костюм світлого кольору, обличчя в темряві. Тепер і я сам був приви́дом. Я повернувся туди, де вирувало свято. Я шпигував із-за завіси цього примарного саду за своїми друзями. Я пам'ятав їх із тих крихких років, коли ми ще вірили в ідеали й носили цап'ячі борідки. Що змінилося? Атмосфера навколо

нас, той вітер, який овіював нас, коли ми були на відкритому просторі. Одного ранку наприкінці весни ми зачинили вікна, тіло ластівки плавало в риштаку. Раптом ми стали самими собою. Почали голитися перед дзеркалом і побачили під лезом обличчя наших батьків, обличчя тих, із кого ми кепкували. Ми почали носити модні краватки, у нас з'явилися гонорари, ми стали спеціалістами з питань податків, вели світські бесіди. Так було до того вечора минулої зими, коли ми сиділи в новому будинку Манліо на довгому дивані, зробленому за спеціальним замовленням. Я почав його міряти й дійшов висновку, що його будинок був удвічі більшим від нашого, чи, може, то Ельза звернула мою увагу? Я брав участь у розмові, припадав до келиха, Мартіна частувала мене канапками, я щось казав, спостерігаючи потайки за Ельзою. Сидячи на поруччі крісла й підібгавши ноги, моя дружина дивилася на вулицю. Та не на небо, ні. Вона виміряла квадратні метри тераси, що виходила на річку. Я надто підвищив голос, не помічаючи цього, я став агресивним. Манліо з подивом увіп'яв у мене погляд, його червона кашемірова краватка впала в кришталевий келих. Дорогою додому твоя мати, не відводячи очей від шосе, ще мокрого після дощу, запитала:

– Вибач, а скільки може заробляти така людина, як Манліо?

Я промимрив якусь цифру. Уже вдома, пізніше, стоячи перед унітазом і тримаючи свій пристрій, я плакав. Раптом я зрозумів, що ми стали старими. Але тоді, стоячи на самоті перед дощатим парканом того пекельного саду, я сміявся, сміявся мов божевільний. А внизу, за скелею, тішилася п'яна маленька Мартіна.

Посеред ночі я не сплю, дивлюсь у простір за відчиненим вікном, там, де своїм сухим листям шелестить пальма. Твоя мати спить, її кармазинова сукня лежить на стільці. Щось стискає мені руку, і ця напруга проходить усередину по спині. Я засовую лікоть під подушку, щоб настало полегшення, і починаю брикатися. Вона повертається до мене, не вмикаючи світла.

– Що з тобою?

Голос у неї втомлений, але не сердитий. Я більше не відчуваю руки. Боюся, що зараз зі мною станеться інфаркт. Шукаю Ельзину руку, стискаю її. На ній шовкова нічна сорочка на блискучих бретельках-стрічках. Вона поряд зі мною, груди м'яко притиснуті одна до одної, я посуваюсь до неї. Я поринаю в аромат її тіла. Повільно стягую з неї ковдру. Світлий промінчик пробігає вздовж її ніг.

– Тобі не спиться?

Я не відповідаю їй, мої губи вже в неї на ногах. Вона більше нічого не каже, запускає руку в моє волосся, пестячи мене. Вона все зрозуміла, бо вивчила мене, знає, як я кохаюсь. Вона тільки не знає, що я це роблю, коли мені страшно. Я розумію, що не зможу її здивувати, але це не здається таким жахливим. Відсутність здивування робить нас упевненішими, зараз ми дістанемо рівне задоволення одне від одного. Наші рухи повільні так само, як цокання будильника на підставці. Наші тіла розігрілися, статеві органи м'яко пульсують, м'язи добре знають, що їм робити. Але в цій партитурі, люба, є щось залякле, я думаю про це, ловлячи ротом її волосся, і я міцно притискуюсь до неї, бо сьогодні мені страшно. Доходимо до оргазму із заплющеними очима, сконцентровані на статевих органах.

Потім твоя мати піднімається, бо хоче пити. Іде крізь темряву кімнати, чую, як вона сходить до кухні. Я думаю про її голе тіло, ледве освітлене лампочкою холодильника, і запитую себе, чи вона мене любить. Вона повертається з пляшечкою кока-коли в руці.

– Вип'єш трішки?

Умощується на підвіконні й п'є там, дивлячись надвір. Тепер вона зовсім поряд із сухим листям пальми, спирається на стіну, ледве зігнувши ноги. Її голе тіло на тлі ночі, на тлі моїх привидів. Вона сидить дещо вище, ніж я, нерухома й сяюча, немов бронзова статуя. І ця думка приходить до мене, неначе вона єдина існує.

– Народімо дитину.

Сказане було для неї несподіванкою. Вона всміхається, хмикає, підводить брови, почухує собі ногу – усе це вияв ніяковості.

– Видали спіраль.

– Ти жартуєш?

– Ні.

Я відчуваю, що їй би хотілося вдати, нібито вона не зрозуміла мене. Ми побралися дванадцять років тому й ніколи не відчували потреби, щоб хтось іще додався до нас.

– Ти ж знаєш, що я не вірю...

– У що ти не віриш?

– Я не вірю у світ.

Що ти таке кажеш? Що мені до світу, до тієї безликої маси. Я розмовляю з тобою про нас. Про мій маленький пристрій, про твою маленьку нірку. Про маленьку крихітку, маленького світлячка в темряві.

– Я не готова дати дитину цьому світові...

Ти підгинаєш під себе ноги, робишся маленькою, волієш стати тарганом, щоб піти геть цією стіною. І куди ти прагнеш забратися? Ти не хочеш дитини через те, що світ жорстокий, забруднений і тривіальний? Повернися сюди, спускайся до мене. Я тут голий у ліжку й чекаю. Дай мені кращу відповідь.

– Я не вірю, що зможу тримати немовля на руках. Я боюся.

Та ні, ти боїшся, що не будеш тією жінкою, якою ти є. Якою тобі подобається бути. Я це знаю, кохана, у цьому немає нічого поганого, егоїзм нас тішить, складає нам компанію. Ти вже втомилася від мого пильного погляду, а можливо, зараз ще й холодно. Ти соваєшся, не знаходиш собі місця. Ти боїшся, що мені тебе вже не достатньо.

– А ти чому хочеш дитину?

Я міг би тобі сказати, що мені потрібна нитка, щоб залатати мої навіжені думки, щоб тримати їх разом. Тому що я втрачаю частинки самого себе. І мені б хотілося, щоб переді мною з'явилася нова частинка. Тому що я – сирота, ось що я міг би сказати.

– Бо я хочу побачити, як полетить паперовий змій, – кажу я й сам не знаю, що сказав.

Нарешті напруга спадає, це був жарт, гра. Твоя мати знову дивиться без підозрілості.

– Кретин, – сміється вона.

І ковтає ще трішки кока-коли:

– Нам же й удвох добре, ти згоден?

Але я думаю про нитку, що вібрує на вітрі, про маленьку ручку, що прив'яже мене до землі. Паперовий змій – це я, Ельзо, це я літаю. Трапеція з тканини, що зірвалася до неба, а внизу велика тінь від неї, що йде слідом за моїм курчам, тією частинкою, що мені бракує.

Чому я не відвіз тебе до школи на машині? Адже дощило, я часто відвожу тебе, коли дощить. Перша операція була в мене о дев'ятій, але я міг би встигнути, я б привіз тебе трохи раніше, ти б залишилася під портиками побалакати зі своїми друзями до дзвоника. Тобі ж подобається приїздити в школу завчасно, а мені подобається, що ти сидиш зі мною поруч у машині, коли на вулиці дощ. Шибки запотівають від нашого дихання, ти тягнешся до них і протираєш рукою. Ти ніколи не буваєш заспаною, завжди бадьора вранці. Пильнуєш за всім, що рухається навколо тебе. Ми мало розмовляємо, я дивлюся на кінчики твоїх пальців, що висовуються з-за надто довгих рукавів, які ти весь час стягуєш. Ти носиш такі дивні футболки, що ледве доходять тобі до талії, але з надто довгими рукавами. У тебе живіт не мерзне, Анджело? Ні, у тебе руки мерзнуть, а живіт не повинен мерзнути, це немодно. Ти кутаєшся у своїй хутровій куртці, а під нею в тебе майже нічого немає, літо чи зима – для вас це те саме, для вас не існує пів року, тепер інші звичаї.

– Як справи в школі?

– Нормально.

Ти завжди відповідаєш, що нормально. А от твоя мама каже, що твої справи не блискучі, це вона ходить у школу побалакати з учителями. Ти вчишся з увімкнутим радіо, я теж учився з увімкнутим радіо, хіба я тобі про це ніколи не казав? Ти нормальна, сьогодні це проблема всіх дітей, ви не вмієте зосередитися. Проте твоя мама каже, що я ставлюся до тебе надто поблажливо. Це правда, я поклав на неї обов'язок тебе виховувати. Це вона примушує тебе прибирати постіль, наводити лад у ванній кімнаті після душу. А я ні, я терпляче ставлюся до безладдя, що залишається після тебе, не дорікаючи тобі за це. Сьогодні вранці ти забула на столику у ванній свою прокладку, я викинув її.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

МАРГАРЕТ МАДЗАНТІНІ

Одне життя — дві долі

Не йди

КЛУБ
СІНЕМАТИЧНОГО
ДОЗВІЛЛЯ

Примітки

1

Інтубація – введення спеціальних трубок у просвіт гортані, трахеї і бронхів з метою відновлення й поліпшення прохідності дихальних шляхів. *(Тут і далі прим. пер.)*

[Повернутися](#)

2

Тільки чорну каву *(англ.)*.

[Повернутися](#)

3

Унтор – людина, яку під час епідемії чуми 1630 року в Мілані підозрювали в розповсюдженні інфекції. Вони начебто посипали жовтуватим порошком ручки дверей, до яких люди часто торкалися.

[Повернутися](#)

4

Каутеризація – метод лікувального руйнування тканин.

[Повернутися](#)

5

«Монблан» («Montblanc») – німецька фірма-виробник ексклюзивних ручок.

[Повернутися](#)

6

Лапаротомія – розтин черевної порожнини під час хірургічних операцій.

[Повернутися](#)

7

Автопсія – розтин трупа.

[Повернутися](#)